

SAŠIUVAS

Metai II.

ANTRAS.

TĒVYNĒS S A R G A S.

MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos užlaikymui par jos apšvietimā.

MENŪ 1897 | VASARIS.

TILŽEJE.

Nū Rėdystės.

J. M. p. Alp. Pirkalniui. 5 rubl. įdėtus p. Aukupaičiui ant „Tėvynės Sargo“ reikalų apturėjome. Laikraštį Tamistai prisiūs p. Aukupaitis.

J. M. p. Stašiui. 5 rubl. apturėjome. „Tėvynės Sargą“ išsiūsime.

J. M. p. K. iš R. Paaukėtus 45 rubl. ant „Tėvynės Sargo“ reikalų priėmeme. Didelei ačiu mūsų geradariui. Už Tamistos darbavimos Dievė užmokėk!

J. M. p. A. Dailidei. Iš prisiūtų Tamistos 100 rublių pasinaudodami, padidinome „Tėvynės Sargo“ įtalpą, kas, mums regis, bus visugeriausia Tamistai padėkavone. Šimtą metų gyvenk! o mums dūk Dievė daugiau tokių geradarių.

J. M. p. K. iš D. Labai dėjaugiamės apturėję, nū Tamistos 30 rub. Pasinaudosime. Ačiu! Ačiu!

P. Sodos ir miesto Apžvalgytojui. Tamistos pirmoji žinia iš Gargždų yra visai mažos vertės, dėlto nesupyksi Tamista jos mūsų laikraštyje neradęs; bet kitos dvi yra gražios ir jas patalpinome šiamę numeryjė. Tamista gerai moki apsižvalgyti, dėlto prašome šelpti mus savo naudingomis žiniomis. Už atsiūstas didelei ačiu!

J. M. Dėdei Atanazui. Tamistos apysaka labai gyva, graži ir pamokinanti. Talpinsime ją par ištisus metus. O bus skaitymo broliukams! Ačiu!

J. M. p. Savajam. Tamistos apysaka svarbi ir naudinga. Tikt vargu bus ją visą atspausti šiūmetiniūšę sąsiuvūšę. Ačiu Tamistai nū visų skaitančių!

Vyrai, imkite „Tėvynės Sargą“ praėjusių metų, kad batu mums iš ko užsimokėti už naujus numerius!

TĖVYNĖS SARGAS.

„Mylėk V. Dievą už visa labiaus
 „Artimą kaip pats savę, o
 „Tėvynę už savę daugiau“

Išėina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
 Su prisiuntimu (uždengtosė kopertose) į Gudiją 6 rubl. Su prisiuntimu į
 Ameriką 1 dol. Su pasiuntimu į kitas šalis 2 rubl.

Į t a l p a.

<p>I. Ir vėl skaudulys.. K. J. Vaičys. 1 Ko geidžia maskoliškas rėdas įvesdamas savo maldas į viduti- nes mokyklas ir kaip jas priema mokytoinei — katalikai? K. P. 7 Naujos maskolių žabangos. E. 18 Lietuvei Skotijoje. Strelankis. 20 Ant sargybos. 1. Rūgpiūtis be pabaigos. 2. Tyrėjei mūsų — skriaudikai mūsų. Vaišgantas. 21 Kas girdėties? Iš viso pasaulio. Maišto metai. Iširimas Turkijos. Neromios Ispanijos salos. Vieksnei. Papilė. Gruzdžei. Kaunas. Varniai. Vilnius. Gargždai. 26</p>	<p>Kamė dabar kun. Stakiala? . 44 II. Žmonės užrustina V. Dievą par girtūklystę tadą kada. Ji labiausei garbinti ir prie Jo šaukties turi. Blaivininkas. 50 Patarmės dėl staliorių. § 3 Abliai. A. Dailidė. 52 Kaip Vargaitis pavirto į vagį — razbaininką ir nukeliavo į Sibiriją. Apysaka. Parašė Dėdė Atanazas 59 Naudingi pamokymai. Basliai kad neputu. Stiklą klejūti . . 69 Kalendorius ant vasario mėnesio. 70 Klaidų atitaisymas. 72</p>
---	--

I.

Ir vėl skaudulys.

Nū laiko užžengimo naujo caro rodėsi, kad
 prasidės nauja era Lietuvai; rusiškieji laikraščiai
 buvo pilni augštų liūsybės minčių (ko, tiesą pa-
 sakius, ir dabar nestokoja), tūtarpu Lietuva kaip

prislėgta, teip prislėgta. Neužspėjo užgyti viena žaizda, kaip jos vietoje jau išdygsta skaudulys. Negaliu pasakyti, kad naujas viešpatavimas nieko gero Lietuvai nepadarė; teisybę sakant, reikia prisipažinti, jog atnešė daug ir labai daug gero, vienok netiek, kiek vylėmes, o dėlto kad par maž tesivylėme, par maž tereikalavome; teisingas daiktas, kad ta viltis, tie reikalavimai privalė buti išpildyti. Tūtarpu vietoje išpildymo ir vėl skaudulys. Ar bereikia didesnės neteisybės, kaip nepavelyjimas lietuviams—katalikams, mokytinems Mintaujos, Liepavos ir Palangos gimnazijų melsties savo motynos kalboje — lietuviškai? Ne jau Viešpats Dievas tiktai rusiškai tesupranta? Ne jau-gi valdžia nori kaip senesniūse laikūse ir iš maldos padaryti sumaskolinimo įrankį? Ne jau valdžia vėlei nori įkristi į painyjimoms, iš kurio išsisukti negalės neužgėdinta? Paveikslas kun. Petravyčiaus, iškeikiančio rusiškus „trebnikus“ dar neparsenas, gėda valdžios dar neužmiršta; kiaušei, kureis moteriškės taškė į akis kunigams — judošiams Gartėno rėdyboje, drįsusiems sakyti pamokslus ir giedoti giesme srusiškai, dar nesudžiuvo, vienok naujas meginimas! Ar dar neužtenka mūsų kantrybės? Bet ką-gi čė šnekėti? Dar tas neužgimė, kas sulauktu Rosiją parmainant savo politiką iš atžvilgio į svetimtaučius ir svetimtikius, nenorinčius priimti „mylistas“ prigulėti prie „bendros otiečestvos“ ir „bendros pravoslavijos“, trumpai sakant dūti savę praryti vilkui. Nebent Rosija paslystu ir susikultu, bet to dar nematyti ant padangės. —

Užtat nesėdėti mums reikia rankas ant kelių sunėrus ir laukti, pakol kepti balandžei patįs nepradės mums lėkti į skilvį, nes tas gali tiktai atsitikti „Šlarafų“ žemėje, bet apsisarvojus kantrybės ir tvirtybės ginklais stoti į kovą vieniširdžiai. Pradžią jau padarė mūsų jaunūmenė Mintaujos, Liepavos ir Palangos gimnazijų, kuriai užtatai tebuna amžina garbė, tegul Dievas ir Lietuva — tėvynė uždeda ant jų galvos nevystantį pargalės vainiką! Gailu tikt, kad nevisiems, kadangi daug tenai judošių pardavikų, kuriems ne liaurai pritinka, — bet virkštės ir morališkos kartuvės. O kad jie dar laiku susizgribtu, Lietuvos — tėvynės širdis gana plati, kad jūs dar priglausti galėtu ir jų nusidėjimą užmiršti, kad pasivėlinę nenustotu vilties „išdavę kraują teisingą“ ir neprapultu amžinai dėl Dievo ir tėvynės, kadangi ne vienas iš jų galėtu dar tapti geru darbininku ant tėvyniškos dirvos!

Bet kaip jiems atsikelti? Netiktai jiems, bet ir visiems, kurie į lygias aplinkybes papultu, vienintelis įrankis atsikelimo ir judošystės išdildymo šitas: nežiurint ant nedorųjų prikalbinėjimo atsisakyti nū skaitymo, nors iš to biauriausės pasekmės kiltu, ir stoti į vienybę su atsisakiuseis, o tūkart pargalė bus jų rankosė! Maskuva bus užgėdinta ir ilgai nebepadrįs savo lepšę ištiesti! Negana dar to. Reikia užversti prašymais kanceliarijas Kuršo gubernatoriaus, Apšvietos ir Vidurinių Dalykų ministerijų ir paties ciecoriaus skundomis ir prašymais. Prašymūse reikia išreikšti tą pamatinį Rosijos zokoną: „da vsie narody v

Rosiji prebyvajušcyje slaviat Boga raznymi jazyki po zakonu i obyčaju praatcov svoich.“ = „Tegul visos tautos Rosijoje gyvenančios garbina Dievą visokeis liežiuveis pagal įstatymą ir paprotį savo prosenolių.“ Toliaus mintį: jog malda mums par brangi ir par gūdota yra, kad mes iš jos galėtumime padaryti tuščią formą arba komediją, nevertą Dievo ir protingo žmogaus; nes tokia bus malda rusiškame liežiuvyje dėl lietuvių, kurie priprato nu kudikystės garbinti Dievą savo motynos kalboje. Partat įsakymas pardėtinių priešingas pačiai gamtai, priešingas patiems įstatymams rusiškos viešpatystės, dėlto neįvykdinamas. Ant galo, privesti užgynimą Bažnyčios katalikams šito kampo, kurs šaip skamba:*) „Šventos Rimo ir visutinės Inkvizicijos nutarimas 11 d. liepos 1877 m.

1. Ar galima yra pamaldoje (dievmeldystėje), kuri vadinasi „**pridėtina**“, vartoti **rusišką kalbą** be Sv. Sosto **patvirtinimo**?

2. Ar Šv. Sostas ant tokio **rusiškos kalbos** vartojimo **tylėjo** arba **reikia suprasti jį tylintį**?

Abelname susirinkime Šv. Rimo ir visutinės Inkvizicijos iš Šviesiausiųjų ir Garbingiausiųjų

*) Tas pats dekretas lotyniškai: Sanctae Romanae et universalis Inquisitionis decretum a die 11. Julii an. 1877:

1. Utrum in cultu divino „suppletorio“ quem dicunt absque S. Sedis auctoritate substituere linguam russiacam licitum sit?

2. Utrum S. Sedes hujusmodi substitutionem linguae russiacae toleraverit vel tolerare censenda sit?

In congregatione generali S. Rom. et univ. Inquisitionis habita coram Eminentissimis ac Reverendissimis Dominis sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, generalibus Inquisitoribus, propositis superscriptis dubiis: iidem Eminentissimi ac Reverendissimi Domini decreverunt ad primum et secundum: **Negative.**

A. Jacobini Assessor S. O. J. Pelami S. Rom. et univ. Inquis. Notarius.

šventos Rimo Bažnyčios Kardinolų, abelnų Inkvizitorių, ant perstatytų **augščiaus minėtu klausimų** tie patįš Šviesiausieji ir Garbingiausieji Kardinolai atsakė: **Ne!****) Pasirašė

Kardinolas A. Jakobini Šv. Inkvizicijos Asesorius.
J. Peliami Šv. Rimo ir visūtines Inkvizicijos Notarius.

Ant galo pridurti: esame katalikais, pirmoje vietoje dėl mūsų išpildymas savo Bažnyčios įsakymų. Jei mes neklausysime Bažnyčios, kas gali tikėtis, kad mes busime ištikimais ciecoriui. Dievas patsai liepė klausyti Bažnyčios: „**Kas jusų klauso, manę klauso; kas jus niekina, manę niekina; kas niekina manę, niekina ir tą, kurs manę siuntė**“. Kokį tikslą turėjo Bažnyčia išdūdama šitą nusprendimą, mums nerupi; mums rupi tiktai jos klausyti; o kadangi tai Bažnyčiai yra pagal Rosijos įstatymų pripažinta tolerancija Rosijoje, partat valdžia negali reikalauti nū mūsų atsizadėti paklusnybės jai, kitoniškai nustoja liogikos. Arba tegul užsako atvirą karę Bažnyčiai, arba tegul įstatų nelaužo. Prašymus tegul padūda patįš tėvai, ne mokytinei, dėlto kad ant mokytinių prašymo nepažvelgs, tūtarpu kad tėvų prašymai padarys didį išpuđį ant valdžios ir nemaž jai suteiks galvosukio.

**) Dėl žinios, kaip kiekvienas katalikas Gudijoje turi elgties, kada ji verstina varo svietiška valdžia į cerkvę, liepia maskolių dievmeldystės klausyti, klupoti, melsties prieš jų abrozduš, popo pakištą kryžių bučiūti, imti nū jo pašvestus daiktus ir prie visokių jų apeigų prigulėti, yra patalpintas šio laikrašcio No. 8 praėjusių metų šventos Kongregacijos Inkvizicijos nutarimas nū 1894 m., kurs uždraudžia katalikams susinesimą atskalunu apeigose. Prigulėtu ji parskaityti visiems, įpatingai tėvams, leidanciams savo vaikus į mokslus, idant suprastu, jogei susinesimas su svetimų tikėjimų apeigomis yra Dievo ir Bažnyčios užgintas ir priešingas dušios išganymui.

Rėdyste.

Tokia mano nūmonė tamę dalykę. Dūk Dievė, kad ji butu išpildyta, išnyktu par vėlybas gailesys ir sąžinės griaužimas!

Ką daryti kunigams klausantiems spavednę rusiškai įtekmei pasidavusių mokytinių ir jų tėvų, ir nenorinčių nū jos atsikratyti? Lengvas atsakymas: atstatyti tokį, pakol nepasitaisys. Kas didžiamę dalykę laužo Bažnyčios įstatymus ir iš to metavoties nemislyja, privalo buti laikomas už stabmeldį, nevertą laimės prigulėti prie tos Bažnyčios, pagal tų Šventraščio žodžių: „**Kas Bažnyčios neklausytu, tegul sau buna kaipo muitininkas ir pasileidelis**“, pritaikinus, žinoma, prie to teologijos mokslą de conscientia (apie sąžinę).

Kadangi šitą straipsnį parašiau vienintelei iš priežasties užklausimo p. Taratutos — Gintaučio, patilpusio No. 1 šio laikraščio, teisinga, kad padūčiau trumpą ir aiškia nūmonę apie Mintaujos ir Palangos gimnazistų apsielgimą. Nepagadintos jaunūmenės širdis ir sąžinė antstiko kūgeriausei, ko laikyties. Didžioji dalis, nesibijodama jokios koronės, atstumė piktojo gundinimą ir paliko ištikimais tikėjimui ir tėvynei. Darbas jų nemažesnis už darbus pirmųjų krikščionių, nesigailėjusių pagaliaus savo kraujo už tikėjimą, partat užsipelno didžiausią garbę nū mūsų ir širdingą linkėjimą, kad tokia jaunūmenė nors iš akmens dygtu ir kad tos jaunūmenės paveikslas butu sekamas visoje Lietuvoje.

K. J. Vačys.

Ko geidžia maskoliškas rėdas įvesdamas savo maldas į vidutines mokyklas ir kaip jas prijema mokybinei-katalikai?

Nieks dar nematė, — sako žemaitiška patarlė — kad šū mylėtu katę. Kas siek-tiek daboja maskoliško rėdo žingsnius, tas aiškei numano, jog Maskolija nekūmet neliausis nū užmanyto siekio (mierio) kaslink aprusinimo Lietuvos. Ėe, regis, vieną ranką glosta, veizdėk — antrą jau peša. Kad kartais ir daro maskoliškas rėdas ką nors dėl mūsų gero, tai dėlto, kad iš kitos puses galėtu dvigubai nupešti. Mokslas, apšvietimas kiekvienam geistini yra. Rėdas, dėl įvykdinimo savo užmanymų, panaikinęs mūsų kraštę senesniosias katalikiškas mokyklas, įrengė savo grynai maskoliškas ir girias: žiurėkite, žmonėlės, kiek jums gero darome; akli jūs butumite, kad mokyklų neturėtumite; o dabar jūsų vaikai įgavę mokslą gali ponais palikti! Tiesa, mokyklos, kamę gryną nesuteptą mokslą padūda, brangios yra ir reikalingos. Bet kad tokios butu maskoliškos mokyklos, ar žemesniosios, ar vidutines, sunku laukti. Neturint geresnių leidžia lietuvei savo vaikus į tas pačias mokyklas, kurias dar kunigai lanko, kol dar atvyrai ir aiškei neužgauna kudikelių sąžinės ir jų tikėjimiškų jausmų. Žinoma, neapseina be to, kad mokytojei šalip mokslo nepapasakotu visokių niekniekių ant Bažnyčios ir katalikiškos dvasiškijos, užslėpdami kas prasta yra jų tėvynėje ir parkreipdami istoriskus atsitikimus. Kiteip ir buti negali, nes tas iš augšto paeina. Kūmi yra rėdo akysę mokyklos nurodo mums šis atsitikimas. Ponas P užbengęs universitetą tapo paskirtas į Kauno gimnaziją už mokytoją. Eina jis pas apšvietos ministrą instrukciją gautu. Ant pirmo pasimatymo ministras atsiliepia: „A, važiūji Kaunan, busi mokytoju, gerai! Pasakyk man, kokia yra mokytojo priedermė?“ — P. P. . . . plačios nūmonės žmogus nesidrovėdamas atsakė; „Mokytojo priedermė yra aiškei išguldyti mokslą, apšviesti jaunūmenę.“ — „Ne, mano vaikeli, — taria ministras — to dar maža! Ne vien mokslą padūti, bet turi **auklėti jaunūmenę pravoslavijos dvasioje**; įkvepti jai reikia **meilę ir įsitikėjimą** rėdai. Važiūji į Lietuvą — esi apaštalas. Jauna pakalenija tai visa mūsų viltis; neapleisk todėl prakės (okazijos) neįkalbėdamas jai prisirišimo prie ciecoriškos asabos ir

bendros tėvynės Rosiejos!; — P. P. . . . išgirstus pas ministrą žodžius pasakoja savo sądarbininkams, atvykęs į Kauną, ir mato, jog visi mokytojai su tokiu pat pašaukimu, tikt, žinoma, vienas šventai tą pildo, o kitas, turėdamas atbulas pažiūras, iš to jūklas. Numano tą gerai ir lietuvi. Dėlto, atidūdami savo vaikus į mokslą, kaltė jiems įkala, kad širdis jų butu kieta ant priėjimo šalipmokslieškių šnekesių, kurie užkabina tikėjimiškus jausmus ir nesutinka su tiesą. Teip igudrinta lietuviška jaunūmenė, visai neišitikėdama mokytojams, jieško ir atranda grynesnius šaltenius, kamę nuplovus igautą gimnazijoje mokslą, randa tikrą tiesą ir paskui su naudą darbūjas dėl savo tėvynainių. Nors apšviestiems lietuviams maskolei vietos nedūda, bet visgi daugumas iš jų pasilieka savo tėvynėje, kaip tai kunigai, gydytojai, apginėjai (advokatai) ir kiti. Tie tatai mūsų mokyti vyrai, nors išėjo mokslus gudiškosę mokyklosę, vienok netikt neparsigerė pravoslavijos dvasią, ale palikę jos priešais yra tikrais vadovais ant kelio atsiturėjimo prieš rusinimą ir pravoslavinimą. Rėdas senei jau įbrukęs maskolišką kalbą į mokslo išguldinėjimą, matydamas, kad jų mokyklos neatneša geistino vaisiaus, užmanė pagaliaus įvesti savo kalbą net į rytmetines maldas dėl mokytinių katalikų. Tai darydamas rėdas šiteip sąprotauja. Jei katalikai mokytoinei sutiks vaikščioti ant maldų maskoliškoje kalboje, mūsų mieris pasiektas, nes 1. jų nūmonėje ir širdyje pamažu išsidildis atskyris tarp katalikystės ir pravoslavijos; 2. bus tai žingsnis neklausymę katalikų Bažnyčios, o par tat ir jos paniekinimę; 3. papratę katalikai-mokytoinei maskoliškai melsties neatsisakys ir nū pamokslų klausymo maskoliškoje kalboje (kaip tai prieš keletą metų norėjo įvykdinti Kauno gimnazijoje), o kas bus ant tų pamokslų išguldyta, tai mums tikt žinoti; 4. jau tą padarius galėsime džiaugties, nes nauja pakalenija kad ir nebus dar pravoslaviška, tai-gi nebus ir grynai katalikiška, ir norint įvykdinti tolesnius rusinimo užmanymus neregėsime tokio atsispirimo kaip Kražiūšę; 5. abelnai rokūjant, kad jau katalikiška jaunūmenė prijems maldą mūsų kalboje ir nors šiamę dalykę atstos nū savo Bažnyčios, be abejojimo nepaklausys jos balso ir kitūšę daiktūšę, kuriūs res užmanysime įvesti dar didesnei prispaudžiant: katalikų-mokytinių širdis bus mūsų rankoje, tūmet galėsime ant jų griežti kaip ant stygų. Antraip vertus, jeigu katalikai-mokytoinei neprijems maldų mūsų kalboje, tai visus jūs išvysime iš mokyklų,

kaipo priešininkus ir valdžios neklausančius, kad niekur paskiaus negalėtu pastoti. Mes savo turėsimes iki galo, lietuvei-gi katalikai nebgaudami mokslo paliks tamsunais. Ir čė musų išgrajita. Kaip-gi ne? Eina į mokyklas su naujeis užvedimais, — tampa ruskeis ir pravoslavais; n'eina į mokyklas. — n'ebeturi apšviestų vyrų, savo vadovų. Juk tai Mintaujos, Liepavos ir Palangos gimnazijų mokytinei pripildo Petrapyljo, Vilniaus ir Kauno seminarijas; tai-gi mes jūs mokiname ant savo galvos! Tamsioje Lietuvoje ir-gi mums bus lengviaus rusinimo darbą varyti. Teip tatai saprotauja rėdas, įvesdamas į vidutines mokyklas maldą maskoliškoje kalboje. Ylos maišę nepaslepsi — sako patarlė. Jei rėdas neaprusinimo ir nepravoslavinimo geidžia, tai dėlko, klausiamo, nelaidžia melsties lietuviškai arba lotyniškai, jei vien tikt maldos trokšta, dėlko liepia tas maldas pritaikinti prie pravoslaviškųjų, dėlko atskyrria latvius ir estus nū tos maldos?!.... Kiekvienas supras rėdo užmanymą parskaičius apšvietos ministro cirkuliara, kuri Dorpato (dabar Rygos) moksliško aprubio kuratorius parleido Palangos progimnazijos inspektoriui savo raštę nū 20 kovo 1892 m. po No. 1990 ir kuri aš čė lietuviškai padūdu.

„P. Ministras žmonių apšvietimo perstatymu nū 20 praėjusio „vasario po No. 3513 užtvirtino šiam kartui, iki įpatingam parėdymui, sekančią eilą bendros rytmetines maldos dėl mokytinių „vidutiniosę mokyklosę pavesto man aprubio:

„1. Malda dėl pravoslavų ir protestantų turi atsilaikyti „atskyrūse mokyklos kambariūse.

„2. Iš bendros maldos dėl protestantų turi buti **atskyrti** „mokytinei **estai ir latvei**, dėl kurių malda turi atsilaikyti jų „**prigimtoje kalboje**.

„3. Tosę mokyklosę, kuriosę katalikų daugiaus yra negu „mokytinių kitų išpažinimų, rytmetine malda ir dėl jų turi „**atskyrai** atsilaikyti.

„4. Malda dėl mokytinių-katalikų atsilaiko **rusiškoje kalboje** „ir savo prasmėje turi buti **pritaikinta** prie prasmės **maldų** „dėl **pravoslaviškų** mokytinių.

„5. Malda dėl mokytinių — protestantų turi susidėti iš „parskaitymo skyrsnio iš Šventraščio, meldimos ir giedojimo „koralo, priegtam kad nebutu pastoro pamokslo.

„6. Labai geistina, kad malda atsilaikytu po vadovystę kape-
„lionų atsakančių išpažinimų, akyvaizdojė mokyklos pardėtinių
„(direktoriaus arba inspektoriaus) ir mokytojų, turinčių pirmąją
„lekeiją, ir kad neilgiaus trauktus kaip 10 minučių ir pasibengtu
„9 adynai mušant.

„Apie tą su gūdone pranešu Jusų Mylistai dėl ipatingo
„parėdymo ir užlaikymo ant tolesnio laiko. Kuratorius N. Lav-
„rovski's. Kanceliarijos rėdytojas A. Viljev'as“.

Maldas-gi skaitymui visosė mokyklosė Dorpato (Rygos)
moksliško aprubio paskyrė Rygos arkijerejas, apie ką šėip pranešė
kuratorius Palangos inspektoriui.

„Jo Mylista Rygos ir Mintaujos vyskupas Arsenijus savo
„gromatoje nū 23 praėjusio kovo po No. 189 pranešė man, jog
„už reikalinga jūm pripažinta įvesti dėl skaitymo ir giedojimo
„mokyklosė pavesto man aprubio kasdieną pradedant mokslą šias
„maldas ir giesmes;

„Maldą prie Šv. Dvasios „Cariu Nebesnyj“, Maldą Viešpaties
„Otče naš“, Maldą už Ciecorių „Otiečstvo“, „Spasi Gospodii“ ir
„maldą prieš mokslą „Preblagij Gospodii“. Apie tą pranešu Jusų
„Mylistai dėl užlaikymo, dapildant cirkuliarišką parėdymą nū
„20 kovo šių metų. M. Ryga. 18 balandžio 1892 m. No. 2486,
„Už kuratorių aprubio inspektorius Spieškov'as. Kanceliarijos
„rėdytojas Viljev'as“.

Gavęs žinią apie tai, jog Palangos progimnazijoje maldos dar
neįvestos, kuratorius teip atrašė Palangos inspektoriui, priminda-
mas ministro parėdymą išginti iš mokyklos neklausančius
mokytinius.

„Matydamas iš danešimo Jusų Mylistos nū 5 šio spalių
„mėnesio po No. 1118. jog pavestojė Jums mokykloje nebuvo
„ikišiolei pildomas mano cirkuliariškas parėdymas nū 20 kovo
„1892 m. po No. 1990, laikau už reikalingą dūti Jums už tokį
„apsileidimą atakį ir įsakyti, kad ant tolesnio laiko pagal minėtą
„parėdymą malda dėl mokytinių — katalikų atsilaikytu **rusiškoje**
„kalboje ir savo **prasmėje** butu **pritaikinta** prie **prasmės**
„maldu dėl **pravoslaviškų** mokytinių.

„Priegtam laikau neveltū pridurti, jeigu mokytinei-katalikai
„atsisakytu skaityti maldą rusiškoje kalboje, tai pagal parėdymą
„P. Ministro žmonių apšvietimo nū 11 šio spalių mėnesio po
„No. 25488 priguli apreikšti tujų mokytinių tėvams ir jų vietą

„užimančiams, jog tokiamę atsitikimę kaltininkai mokytoinei bus išvyti iš mokyklos. M. Ryga. 29 grūdžio 1896 m. No. 228. „Kuratorius Lavrovski's. Kanceliarijos rėdytojas A. Viljev'as“.

Teip tatai, ar šėip versk, ar teip versk — ar eik į mokyklą, ar buk artoju, — vis sutiksi rusinimo ir pravoslavavimo sieki; tikt eidamas į mokyklą ir prijemdamas maskoliškas maldas iš karto parsidūdi pravoslavijai, palikdamas-gi artoju gali kovoti ir iškariauti dar sau prigulinčias tiesas, nes maskoliškas rėdas paraudonavęs angščiaus ar vėliaus turės liauties nū savo maldų brukimo, atkirtes dalgę į akmeni.

Pažvelgkime dabar, kaip eina darbas įvedimo maskolišku maldų į mokyklas Rygos moksliško aprubio.

Kas dėjos Mintaujos gimnazijoje, kas atsisakė, o kas iš mokytinių sutiko ant skaitymo maldų aprašyta p. Taratutos-Gintaučio „Tėvynės Sargę“ No. 12 praėjusių metų ir No. 1 šio metiniame. Man dar teko girdėti, jog kapelionas kun. Urbanavyče už atsisakymą nū vadovystės maskoliškose maldose ir už perstatymą jų neįvykdinimo tapo atstatytas nū vietos, mokytinių tėvai neparstoja siuntinėti prašymų į visas puses, išvyti-gi mokytoinei be tiesos pastoti kitan mokslavieten nukeliavo pas apšvietos ministrą ir nū jo išgavo daleidimą pastoti į vieną iš Petrapylio gimnazijų.

Palangoje užvisdidžiausis buvo sumišimas. Inspektorius Bukovicki's, nesenei atkėltas į Palangos progimnaziją, émės akilai pildyti kuratoriaus paliepimą. Grūdžio 21 dienoje paleisdamas mokytinius ant Kaledų apreiskė, jog po švenčių prieš lekcijas bus skaitomos maskoliškai maldos už ciecorių ir prieš mokslą, jei kas nesutinka ant jų skaitymo, tai kad į mokyklą nebegrižtu, o jei kas po švenčių atvažiavęs nenorėtu eiti ant tų maldų, tai bus išvytas kaipo valdžiai pasipriešinąs.

Nuliudo mokytoinei, dar labias skaudėjo širdis tėvams. Pirmūju jų teiravimos buvo, kaip rėmės tą dieną su inspektorium kapelionas kun. Juškevyče. Gavo išgirsti, kad jų dvasiškas mokytojas atsisakė prigulėti prie tųjų maldų.

Po švenčių suvažėvo mokytoinei, ale jau su savo tėvais; kurie nebuvo namie par šventes, tie par laiškus užprašė savo gymdytojus ir aprupintojus. Sausio 7 d. renkas visi į gimnaziją: eina mokytoinei, o iš paskos tėvai. Inspektorius džiaugdamos grustė sugrudo pirmiaus atėjusius į kliasas, mislydamas sau;

susirinko, turi buti ir skaitys, — bet tie iš po nagų jam bėgo šalyn. Spėjo tikt nužengti žemyn, net plaukai jam sustojo ant galvos ir visas išblyško, pamatęs prie kanceliarijos belaukančius jo žemaičius su savo sunumis. Vos tikt lupas atidarė užklaudamas: ko jūs norite, — štai prisiartina 9 metų vyras, išengines kliasos mokytinis Grabis, Darbenų parakvijos, ir padūda prašymą tarydamas; „Aš apleidžiu jūsų mokyklą, prašau išdūti mano popierius“. — „Kaip, dėlko?“ — klausia inspektorius. — „Aš nenoriu skaityti maskoliškai maldų, dėlto ir išstoju“ — šis atsako. Tam dar neužbengus, šit atsiliepia Borkauskis, ketvirtos kliasos mokytinis, teipo-gi padūdamas prašymą. Akiesmirksnyje pasikelo daugybė balsų reikalaujančių popierių nū inspektoriaus. Kas turėjo jau surašytus prašymus, bruko jam į rankas, o kas sutaisytų neturėjo, bėgo į miesteli nusipirktu popierio ir ten pat gimnazijoje surašė prašymus. Inspektorius sumišęs nebžinojo ką daryti; pūla šen, griebia ten; ant galo, prie tėvų atsikusęs, pradėjo jūs prikalbinėti, kad leistu savo vaikus ant maldų, tarydamas: „Ką jūs darote! pasigailėkite savo vaikų ir kašto, kuri ant jų padėjote. Ne vienas, rasit, iš jų butu didžiu ponu palikęs, o dabar ką namie veiks: eis kartu su jumis žemę dirbtu, o koks iš to pelnas! Apsimislykite, kol dar laikas yra! Valdžia jūsų vaikų nepaikina, bet gero mokinina! Cieorių juk reikia mylėti ir kiekvienas už jį turi melsties. Jei jūsų vaikai skaito iš atminties maldą prieš mokslą rusiškoje kalboje, tai dėlko-gi negali ir kitų maldų skaityti toje kalboje?! Kas jums pasakojo, kad tai užginta?“ — Nebeišturdami žemaičiai vienas už kitą pradėjo inspektoriui atsakymus berti, kaip kas numanė ir kaip mokėjo. Vienas sako: „Ne, poneli, nevyliok mūsų vaikus į pravoslaviją! geriaus tebuna artojeis, negu bedieveis maskoleis!“ — Kitas vėl atsiliepia: „Ko jūs mokinate! jūs tikt norite mūsų vaikus iš kelio išvesti!“ — Išaina ant galo iš tarpo susirinkusių p. Anužis iš Kretingos ir pradeda savo bylą. Na, kad jau režė, tai režė Anužis — pasakoja pargrižę namon žemaičiai. — „Teip, — kalbėjo jis — už cieorių reikia melsties, mums tą Bažnyčia prisako ir mes tą pildome geriaus už jumis, bet tikt savo prigimtoje kalboje arba kalboje savo Bažnyčios, tai yra lotyniškoje. Kaip turime melsties ir kokias maldas kalbėti tai nutaria mūsų Bažnyčia. O **skaitymas maldos kliasoje prieš mokslą ant rusiško liežiuvio, tai ne meldimos, bet vien tikt forma,**

kurią atlieka mokytoinei iš eilos: skaito ją žydai, skaito ir totorei, kurie netiki į Išganytoją! Toks žinojimas ant atminties ir toks skaitymas maldos ant rusiško liežiuvio, tai da **ne meldimos**, ale tikt **moksas**, kaip **irmokėjimas** papasakotimaskoliškoje kalboje **kitų mokslo dalykų**. Ant rusiško liežiuvio mes nėjokių maldų neturime ir niekur jų negirdžiame. Išreikšti Visagaliui Viešpačiui savo maldavimus mes toje kalboje nemokame, pagaliaus ir Bažnyčios užginta yra mums vartoti tą kalbą savo pamaldoje. Jei tos maldos, kurias noriti įvesti, yra mūsų dvasiškos valdžios užtvirtintos, mes jas prijemale ir savo vaikams liepiame skaityti. Dėlto prašau parodyti atsakanti mūsų vyskupo parėdymą. — „Tokio aš neturiu“ — atsiliepė inspektorius. — „Tai kokią, Tamista, turi tiesą daryti čė naują užvedimą?“ — paklausė p. Anužis. — Yra antato apšvietos ministro paliepimas“ — atsakė inspektorius. — „Tai prašau jį parodyti.“ — „Paklausk, jei nori, ministro, jis atsakys.“ — „Kam dar man rašynėti į Petrapyli, kad aš čė pat jį galiu parskaityti.“ — „Aš negaliu jo parodyti“ — užbengė inspektorius. Bandė dar jis parkalbėti vyrus sakydamas: „Tai kunigai vis jus paikina, jie tatai sumišimą daro?!“ Bet čė neprastai vėl sudrožė p. Anužis. — „Tamista veltū apkaltini kunigus, — šnekėjo jis — aš nē su vienu par šventes nebuvau susėjęs ir nieko tamę dalykę su jeis nešnekėjau. Aš esmi katalikas ir pats žinau savo priedermes. Ant galo, kad ir butu teip, argi išpūla jūs kaltinti? Juk jie antato yra pastatyti, idant mus mokintu ir paojus atitolintu. Tą kunigą, kurs įkalbinėtu man ant tų maldų sutikti, aš pirmasis judošium praminčiau.“ Besiremiant teip vyručiams su inspektorium apstojo jūs visi mokytoinei, pagaliaus ir tie spėjo išbėgti, kurie buvo į kliasas suvaryti. Užmatęs tai inspektorius ir parsigandęs, kad jauni mokytoinei klausos savo tėvų šnekos, sušuko ant jų: „Ko jūs čė žiopsate, eikite sau, — aš su jusų tėvais tikt turiu rokundą.“ Tą pasakęs nušoko į kliasas, bet iš 105 mokytinių — katalikų vos tikt keletą terado; iš suvarytų kliasan vienas tikt Šimkevyče trečios kliasos parskaitė maskoliškai maldas. Ale ant rytojaus pribuvo jo tėvas ir atsijėmė iš mokyklos savo sunų. Užklaustas inspektoriaus dėlto tai daro p. Šimkevyče bajoras atsakė: „Visi manę pirštais bado, visi judošium vadina ir užmušti ketina, kaip-gi aš čė laikysiu savo sunų!“ —

Sausio 8 dienoje buvo ant maldų ir kliasosę tikt 5 moky-

tinei — katalikai: Broniš, Bielskis, Butvila ir du Liansbergių. Jenerolas Broniš vieną dieną leisdamas savo sunų į mokyklą, kitą ne, — ant galo atėmė iš gimnazijos ir namie jį mokina, nusamdęs gimnazijos mokytoją. Budamas geru kataliku jenerolas Broniš vienok pabijoję iš karto savo sunų atimti, kad nesuverstu ant jo visos kaltybės ir nenuštropūtu, bet žemaičiai laukė nū jo geresnio paveiklo. Tūdu ponu Broniš ir Šimkevyče gana jau nukentėjo, kad Dievas ir žmonės atleistu jiems kalčią už dūta papiktinimą. Bet kūmi kiti dar keturi išsteisins, kadangi pagaliaus ir vienas žydas iš priežasties įvykusiō sumišimo atėmė savo sunų iš mokyklos. Daugumas, žinoma, mokytinių išvažinėjo po namus, bet dalis dar liko Palangoje: vieni laukė tėvų, kiti dar popierių neatsijėmė, o nekurie norėjo privatiškai mokinties iki vasarai, kadangi už stalą ir kvatierą tėvų užmokėta. Ant tų tai pasilikusių inspektorius su mokytojeis pūlo kaip vilkai ant avelių. Pradėjo lakstyti po kvatieras, baidyti mokytinius išvarymu be tiesos pastoti kitan mokslavieten, lupti baltus guzikus iš ploščių, draskyti žvaigždes ir baltus siulus nū kepurių, kad nenešiotu, mat, gimnazistų formos, ant galo tie vilkai užprašė ant pagalbos policiją, iškūsdami jai mokytinius kaip maištininkus. Paliemeisteris įsakė savo tarnams, kad akies mirksnyje išgrustu iš Palangos tūs mokytinius, kurie n'eina į mokyklą. Na, policijantai kaip budelei sukruto, kaip pasiutę lakstė po visą miestelį; užpuldami ant kvatierų lindo patylomis par priešakines ir užpakalines duris, kad mokytinei negalėtu išbėgti. Iš savo barbariškumo varė pagaliaus iš Palangos ir tūs mokytinius, kurie gyveno ten pat pas savo tėvus arba gentis. O svietė mano, kas da šauksmas, kas da draskymas!! Tarsi Herodo laikai atėjo, kurs, jieškodamas nužudymo Jezaus — kudikelio, liepė užmušti visus bernelius Betliejuje ir jo apygardose! Kaip tūmet motynos ašaras liedamos ir plaukus sau raudamos slapstė savo vaikelius, teip dabar mokytinei parsigandę savo mokytojų ir policijantų vieni pasislepė pas davatkas senoje Palangoje, o kiti naktį iš 10 į 11 sausio bėgo iš Palangos, kaip iš Sodomos ir Gomoros. Štai pavardės mokytinių, kurie didžiamę šaltyje, nakties laikę, par gylus sniegus pesti brido namon: 1. Anužis Ignacas ir 2. Beržanskis Kazimieras iš Kretingos parakvijos keliavo pesti 2 myli; 3. Barakauskas iš Kalvarijos — 10 mylių; 4. Vitkevyče Kazys iš Plungės — 7 mylias; 5. Končus Petras ir Kontaučių — 12 mylių; 6, Daugšas Broniš-

lavas ir 7. Daugšas Zenonas iš Tverių — 15 mylių; 8. Kubylius Petras iš Kulių — 8 mylias; 9. Česnis iš Salantų — 5 mylias. Tie tatai kankintinei, kurių vardai bus aukso litaromis užrašyti ant istorijos lakštų. Tai tokią mums laisvę, Petrapyli, tedūdi?! Ar varė totorei tavo sunus į savo mečetas, kada anais metais jų jungą ant savo pečių nešiojei?! Tai toks užlaikymas pamatinio viešpatystės įstatymo, kurs leidžia kiekvienam Dievą garbinti pagal įstatymą ir paprotį savo prosenolių!!....

Toksai gąsdinimas ir sikiu prikalbinėjimas iš šalies inspektoriaus, kad pasiliktu mokykloje, kad kapelionas bus ir neužgins melsties, o labiausei kad, išdūdamas popierius, liudijimus (sviadectvas) užturėjo, patraukė mokytinių iki 12 sausio apie 20. Didelei daug sugadino palangiškes ponios, kurioms sąžinė pigesnė buvo už dūnos kąsnėlių. Drįso jos sakyti, prikalbinėdamos mokytinius ir tėvus, kad ant savęs jema visą grieką. Ir tikt kurios prikalbinėjo, pas tas ir atsirado po keletą mokytinių, skaitančių maldas. Negaliu nepaminėti vieno pilnos burnos judošiaus Žudycko, iš pa-Plungės bajoro, kurs didelei paikino mokytinius, šaukdamas: „Ką čė kunigai išmislyja? jie tatai visas nelaimes užtraukia?! kur kapelionas? jis turėjo pirmasis kaktą statyti! tur but menko tikėjimo, o dar prastesnio pasielgimo?!... kas gali nesimelsti už karalių?..." — Veltū p. Žudyckai nešioji krikščionišką vardą! Apie tavo tikėjimą ir pasielgimą aš geriaus nutylysiu. Kapelionui tavo sunus brangesnis, negu tau pačiam. Tu žudai savo sunų, tai nors netraukk, kaip piktasis, paskui savęs kitų mokytinių.

Kun. Juškevyče padarė, kas prigulėjo dvasiškam mokytojui. Po švenčių parvažiavęs į Palangą, nė vieno karto nebuvo mokykloje ant lekcijų. Pats neprisijemdamas maskoliškai melsties, stengės parkalbėti inspektorių, kad liautus versti prie tujų maldų mokytinius. Už tatai gavo nū inspektoriaus pavadinimą „jezuit“ — „Tas manę augština, o ne žemina — ramei atsakė kun. Juškevyče. Tūtarpu kuratorius iš Rygos nūlatais mušė telegramus prie Palangos inspektoriaus, klausinėdamas apie kapelioną: ar jis jau atvažėvo? ar sutinka eiti ant maldų? kaip teisiną?... Inspektorius, iš savo puses dūdamas atsakymus kuratoriui, tūtarpu prisimeilaudamas, užprašydamas pas savę ant baliaus, prikalbinėjo kun. Juškevyčę vaikščioti nors ant lekcijų, nes užtikrino, mat, vargšas tėvams, joguei kapelionas bus ir po senovei vaikus mokys.

Nekurie ant tų žodžių ir sutiko savo sunus leisti į mokyklą. Bet 18 sausio inspektorius pranešė kun. Juškevyčiui, kad pagal kuratoriaus nutarimą „nėra reikalo prigulėti visūmet kapelionui prie maldų, bet už atsisakymą abelnai eiti ant maldų ir jose vedėju buti“ tapo atstatytas nū vietos. Išvydę tai mokyteinei, pradėjusieji vaikščioti ant lekcijų ir maldų, norėtu nekurie išstoti, ale inspektorius nepriema prašymų, liepdamas laukti dvi nedėli, nes vylias apturėti kokią nors parmainą. Man dar teberašant ši straipsni, tai yra sausio pabengoje, šie mokyteinei lanko gimnaziją, skaitydami maskoliškas maldas: 4. kliasos Kerpauskis ir Jančauskis; 3. Bydva, Kataržis, Liansbergas ir Novodzielskis; 2. Bugaila, Butvila, Vajtkus, Vasiliauskas, Gaudešis, Dombrauskas, Labanauskas, Mikulskis, Turvinskas, Skobeika ir Šupila; 1. Aklys, Bugaila, Bielskis, Daugiela, Domarkas, Žudyckas, Lepis, Liansbergas, Nasvytis ir Bendikas — viso labo 27. Nekurie, kaip du Bugailu, Gaudešis, Skobeika pribuvo į mokyklą tikt 14 sausio, o Kerpauskis net 17; liepiant tėvams ar aprupintojams tupėjo, mat, jie namie ir laukė sumišimo galo, kad nepakliuti į maištininkų skaitlių. Neminiu če tų, kurie vieną ar daugiau kartų buvo ant maldų, bet tūjaus patis apleido mokyklą. Teip tatai, iš 105 katalikų — mokytinių atsirado 27 savo draugų pardavėjai. Bet ne jų kaltybė. Žinau, jog ne vienas iš jų šendieną kratytus nū maskoliškų maldų, kad nelieptu jiems tėvai ir aprupintojai vaikščioti į mokyklą. Tai daro Palangos gaspadinės, kurioms gailu nustoti inspektorius mylistų ir pelno, kuri turi iš laikymo kvatierų dėl mokytinių. Jos tatai leidžia savo sunus ant maldų ir kitus ton šalen traukia. Gana, gana, — užtenka jiems jų vardų paminėjimo! Turime vienok vilti, jog kasdieną mažinsis skaitlius maldininkų, kadangi neb'esant dvasiškojo mokytojo gimnazijoje didžioji jų dalis pasitaisiusi yra apleisti mokyklą.

Baigiant apie Palangos mokytinius verta dar paminėti apie Stončiaus žemaičio iš Kulių pasišventimą. Atimdamas savo sunų iš mokyklos, pareikalavo jis nū inspektorius metrikų savo sunaus ir liudijimo apie jo mokinimos ir pasielgimą gimnazijoje. Inspektorius antato jam sako: „Metrikas atidūsiu, bet liudijimo negausi.“ — Kad nedūdi liudijimo, tai nereik man ir metrikų.“ tarė Stončius. — „Kaip, — sušuko inspektorius — juk tai piningus kaštūja!“ — Išėidamas Stončius atsakė: „Tukstantį padėjau ant savo sunaus, tai nesigailėsiu ir vieno rublio dėl išrašymo naujų metrikų!“ —

Liepavos gimnazijoje visai kiteip atsitiko. Direktorius p. Volgymut'as, voketys, daug metų prie tos gimnazijos tarnaudamas ir norėdamas ramei užbengti savo tarnystą, kadangi jau paskutinius metus varo, žmogus išmintingas, šėip padarė. Apreiškė jis kapelionui kun. Vizbarui ir visiems mokytiniems katalikams po švenčių suvažiavusiems mokykloje busentį naują užvedimą. Užprašyta visupirmu kapeliono paskyrti maldas skaitymui maskoliškoje kalboje ir pačiam ant jų pributi. Gerb. kun. Vizbaras nū savęs davė šiokią direktoriui atsakymą. „Katalikų Bažnyčia vartoja savo maldosę visus tūs liežiuvius, ant kurių yra ir išpažįstantis katalikišką tikėjimą, bet nėkados neleidžia, kad liežiuvis maldoje butu įrankiu dėl kokių nors **nebažnytinių siekių**. Liežiuvis-gi, ant kurio dalinas šv. sakramentai ir skaitos grynai bažnytinės maldos, dėl mūsų ne koks kitas yra, kaip tikt lotyniškas. Dėlto, kamę yra liežiuvių įvairumas, aš kaipo kunigas galiu tą įvairumą apvienyti tiktai lotyniškamę liežiuvyje Bažnyčios. Iš visų šios gimnazijos mokytinių netikt daugumas, ale galima pasakyti nė vienas neatsiras, kurio prigimtas liežiuvis butu rusiškas. Dėlto tai buti vedėju dėl mokytinių maldoje ant rusiško liežiuvio pareina ribas mano valdžios, neturiu teipo-gi aš galybės skyrti kokias nors maldas skaitymui, kadangi tas visūtenei ir vienintelei priguli nū dvasiškos vyresnybės, tai yra pas mus nū Šviesiausiojo Žemaičių vyskupo.“ —

Raginami direktorium mokytinei prie maldų šėip kalbėjo vienbalsei: „Mes meldžiames ant savo prigimto liežiuvio; kas lietuviškai, kas lenkiškai, kas vokiškai arba lotyniškai; jeigu kartu susijungiamo, tūmet meldžiames ant liežiuvio mūsų Bažnyčios — lotyniško, ant kurio kasdienines maldos visiems apšviestiems katalikams yra žinomos. Malda ant kito kokio nors liežiuvio dėl visų venoda mums jau ne malda yra, bet tikt **tuščia forma**. Raginimas prie tokios formos yra ne kas kitas, kaip **prispaudimas**. Šiamę kartę tas prispaudimas nesujungtas su koku nors atsitraukimu nū savo tikėjimo, dėlto neturint prieš jį vėkos (sylos) mes galime jam pasidūti, ale tai bus tikt **pasidavimas prispaudimui**, ir dėlto visokeis leistiniais pragumais rupinsimes tą prispaudimą nū savęs atstumti, ir prašom savo gūdotiną direktorių ir mokytojus, idant jie teiktus šiamę dalykę mums padėti.“ —

Tą visą išklausę direktorius suvadino gimnazijos mokytojus ir draug su jeis surašė prie kuratoriaus prašymą, kad naujas

užvedimas, kaip neįvykdinamas, butu atmainytas. Tūtarpu-gi mokytoinei ant lekcijų vaikščiojo ir maldų maskoliškoje kalboje neskaitė. Teip mokytiniems iš vieno einant nesnaudė ir jų tėvai. Jie bertė bėrė prašymus į visas šalis, o nekurie net patis nuvyko į Petrapylį. Štai bežiurint 20 sausio apšvietos ministras davė Liepavos direktoriui telegramą, kad apsistotu maldų įvedime. Paskiaus atėjo nutarimas, idant maldos mokykloje butu skaitomos **ant lotyniško liežiuvio**. Džiaugsmas Liepavos mokytinių neapsakytas! Štai ką gali padaryti vienybė ir sutartis!*)

K. Paistrietis.

Naujos maskolių žabangos.

Valsčiaus mokykloje pirmiaus mokino lietuvių vaikučius iš knygų: „Dietskij mir“ „Drug dietej“, „Rodnojeslovo“ ir tt.

Tos knygos savyje nieko blogo neturi. Buvo jos surašytos tam tikslui, kad pramokyti vaikus maskoliškos kalbos. Kitoniško užmanymo neturi. Pamatė maskolei, kad tos knygos nė kiek priešakin nevaro sumaskolinimo darbą. O če maskoliams teip norias, teip norias paversti lietuvius į maskolius. Ką če jiems daryti? Išmislyjo naujas knygas.

Valsčiaus mokykloje, kaip visiems žinoma, yra trismokyti nių kyrei: pirmameči, antrameči, trečiamečiai. Na, tai dėl tų trijų skyrių „Odincovas“ ir „Bogojavlenskis“ sustatė tris knygas, dėl kiekvieno skyriaus kitokią. Atspausťos pernei, liepos mėnesyje, spaustuvėje „Sirkino“, Vilniuje. Ant pirmutinio tų knygų lakšto stovi toki byla: „Knyga dliač tenija v narodnich učiliščach sieviero zapadnago kraja“ (če paminėtos po vardu šešios rėdybos (gubernijos). Žemiaus to parašo — atspausťas paveikslas trijų vaikiukų skaitančių knygą. O dar žemiaus — parašyta: „piervyj god obučenija, vtoroj god obučenija, tretij god obučenija“ — pagal to, kokiam mokytinių skyriui knyga paskirta.

O apie ką šneka tos knygos? Šneka apie pravoslaunas šventes su apskaitimais atsitikimų iš Naujos Sandaros. Aprašo pravoslaunus abrozus (buk tai) stebuklingus, pravoslaunos pamaldos apeigos cerkvėse; apskaito apie tai, buk

*)Palangoje teip-pat maldos bus skaitomos ant lotyniško liežiuvio, dėlto mokytoinei grįžta atgal į mokyklą.

Aštrios Bromos stebuklingas Marijos Panos abrozas esąs pravoslaunas, buk jį katalikai nū pravoslaunų atėmę. Aprašo visas Lietuvoje cerkves senobines ir dabartines. Labai daug šneka apie Lietuvos dalykus iš žilos gadynės, apie Lietuvos kunigaikščius, buk jie visi buvę pravoslauni, buk daugumas Lietuvos galiunų buvo teipogi pravoslaunais. Buk pravoslavija senobėje buvo prasiplatinusi po visą Lietuvą. Bet štai Lietuva susirišė su Lenkija ir katalikystė užveikė pravoslaviją; buk lietuvius pravoslaunus par poneval parvertė į katalikus.

Ergo — dabar lietuviams katalikams išpūla priimti pravoslaviją, nės jų prosenolei, prabočiai, jų kunigaikščiui buvo pravoslaunais. Nors tų žodžių ir nepasakė savo knygosė „Odincov i Bogojavlenski“, bet tokią mislę nori įkvėpti visiems lietuvių vaikams. Nės dėlto tiktai ir parašytos tos knygos, kad suterštu lietuvių širdis nū jų mažumės, kad melagystėmis aptemdintu jų protą, pripratintu ir ant galo patrauktu į pravoslaviją.

Va, kas da knygos „Odincovo“ ir „Bogojavlensko“!

Po visą Lietuvą, visi valsčionių mokyklų mokytojai turi nū savo valdžios aštrų prisakymą mokyti vaikus tiktai iš knygų „Odincovo ir Bogojavlensko“. Seniaus, budavo, kaip išaušta, tadą tiktai vaikai susirinkdavo į mokyklas. O dabar spiria, kad prieš dieną vaikai jau butu mokykloje. Tai, mat, kaip maskoliams rupi mūsų vaikučius ką greičiausei pardiirbti į pravoslaunus!

O-gi mes tėvai katalikai ką darome? Gal rupinomes apie tai, ką ten mokykloje mokina mūsų vaikus maskolis mokytojas? Kas tau dūs! Mums nei galvoje. Mums tikt rupi, kad mūsų vaikai pramoktu rašyti, skaityti. O kad maskolis mokytojas gali amžinai sugadinti mūsų vaikus, kad gali jūs atitraukti nū katalikiško tikėjimo, tai tas mums neužeina ant mislios. Mes sau gardžei miegame. O prabusime tadą, kaip pamatysime savo vaikus suterštus, apšmeižtus pravoslavijos kvapu. Ką tadą atsakysime prieš žmonės ir prieš Dievą?

Tėvai, tėvai! neleiskite savo vaikų į valsčiaus mokyklas, nežudykite jų pravoslavijos pragarę, nekiškite nekaltų avinėlių tiesei vilkui į gerklę!!!

Geistinas butu daiktas, kad tam dalykę pakeltu balsą visi lietuviški laikraščiai, kad ką plačiau apskelbtu žmonėms apie tas naujas žabangas, kuriose maskolei nori sugauti lietuvius — įbrukti jiems provoslaviją.

Man reges, ir liberališkai laikraščiai turi laikyti sau už priedermę ginti lietuvius nuo pravoslavijos, nės pravoslavija neatskyriama nuo sumaskolinimo.

Embė.

Lietuvei Skotijoje.

Skaitytojai jau maž-daug girdėjo (Nė 11 „Tėv. Sargo“) apie krutėjimą ir padėjimą lietuvių Skotijoje. Gal bus ne pro šalį dar kartą priminti apie jų vargingą padėjimą ir pasekmes to jų krutėjimo.

Liudnas ir apverktinas dabartinis padėjimas lietuvių, kurie apsigyveno Skotijoje ir pačioje Anglijoje. Daugumas iš jų visiškai n'eina spavednes, nes negali susikalbėti su Anglijos kunigais. Tiesa, yra vienas kunigas Hughes airiškis (irliandietis) Liverpolio vyskupo sekretorius, kurs truputį moka lietuviškai ir kartą ar du kartu ant metų tegali aplankyti didesnius miestus, kur yra apsigyvenę lietuvi, bet menkai lietuviškai mokėdamas jis tikt spavedoti tegali. Ale to lietuviams negana: yra tarp jų, kurie tankiaus norėtu eiti spavednes ir klausyti pamokslų savo prigimtoje kalboje, dėlto tėvas Hughes negali užganapadaryti visiems lietuvių reikalams. Galima tat suprasti, koks tenai lietuvių padėjimas ir gyvenimas: netikt kad daugumas iš jų gyvena paleistuvystėje, svetmoterystėje, girtūklystėje, bet ir bažnyčios nėkad nelanko ir spavednes n'eina. Nemokėdami angliškos kalbos jie mislyja sau, kad liūsi yra ant visados nuo spavednes ir kitų dvasiškų priedermių atlikimo. P. B. S. . . matydamas tokį savo brolių lietuvių elgimos paprašė tėvo Hughes, kad atsiųstu į Gliasgovą sąžinės rokunda lietuviškoje ir angliškoje kalboje. Nepoiligam p. B. S. . . apturėjęs sąžinės rukundą parašė ją ant daugalio lakštelių ir padalijo lietuviams, bet ir tas užmanymas mažai naudos teatnešė. Gliasgovos vyskupas daleido jau lietuviams uždėti brolišką draugystę, bet koks jos bus vardas ir siekis dažinosme paskiaus. Teipogi tas

pats vyskupas žadėjo priimti į savo seminariją lietuvi kleriką, baigiantį kokios norint seminarijos mokslą, kad lietuvei turētu savo kunigą. Ale lietuviams to negana: jie nenori ilgai laukti, nės jiems butinai tūjaus reikalingas kunigas. Dėlto jie nepoilgam par Gliasgovos vyskupą siųs prašymą Žemaičių vyskupui, kad jiems atsiųstu kunigą. Lietuvei nori gauti narsų kunigą, misijonoriškos dvasios, nes tenai reikia daug ištvirkelių ir palaidunų ant gero kelio atvesti. Dėl užlaikymo kunigo Skotijos lietuvei, nerokūjant lietuvių apsigyvenusių pačioj Anglijoj, dūda 2000 r. ant metų. Baigiu tą straipsnelį žodžiais šaukiančių Skotijos lietuvių į Lietuvos kunigelius:

„O Brolei mūsų, Lietuvos kunigelei, neužmirškite mūsų vargstančių tautiečių tolimoje šalyje! Norime mes gyventi, kaip Lietuvoje, mūsų tėvynėje, ir buti išganytais. Pasigailėkite mūsų dvasiškai nuvargusių, nes jau daug pridugo usnių tarp mūsų brolių lietuvių, o nėra kam jų nuravėti! Prašome malonei neatsisakyti, jeigu Žemaičių vyskupas kurį paskirti norētu, o dar geriaus butu, kad iš liūsos valios kas atsirastu ir savo vyskupui daleidžiant pas mus atvažiuotu! Prašome ir laukiame ištiesę rankas, neapleiskite mūsų!!!

Strelankis.

Ant sargybos.

1. Rūgpjūtis be pabaigos.

Brolei! ar atmenate jus sunkų rūgpjūčio laiką?

Kaitrus saulės spindulei krinta stačiai ant sustojusiųjų pabaryje ir kaip žarijomis apypila nuvargusį jų kuną. Par saulę apdegusį veidą plaukia prakaito sraujos; iš žemės ir pelų kilstančios dulkės aplipdo drėgną burną. Debesis muselių ir musių tartum tykoti-tyko, kad tik įkasti į jau-triąją vietą ir išvarvinti karštą kraują; teplaukia jis vienkart su tirštu prakaitu! rankos su išsivertusiomis viršun gislomis nepasikels prie veido, nes jos vien kerta, vien kerta priejusias varpas. Ant galo — šniokšt! pastarąjį kartą; pastaroji sauja šiaudų nusižemino prieš savo auklėtoji ir ramei atgulė po jo kojų. Vargo neįveikiamas darbininkas dievobaimingą

savo ranką numauna nū galvos kepurę, deda ant savęs šv. Kryžiaus ženklą ir tik vieną kartą gilei atsidusa, — tai visas jo pailsis! Da vieną kartą užmetęs akimis ant viso pėdais sugulusio baro, rupestingai skubias prie antrojo.

Tai yra paveikslas darbo ant „Tėvynės Sargo“ dirvos.

Iš pradžios išėjo mažas jaunų darbininkų būrelis, teip mažas, jog ne vienas, iš šalies žiūrėdamas, šypterėjo; kaip regėdamas kudikį, mėginantį risti didelį kulį (akmenį). Bet laikas bėga; karšti, pilni pasišventimo, darbštus darbininkai neilsta; nepraeina mėnū, išvysti didoką surinktą pėdą. Praslinko pusė metų. Kurie nemažė ir nejautė — išvydo, kurie šypsojos su neįsitikėjimu atbėgo į talką; didesniame burije darbas spartesnis; ir metus pabaigę — barą nuvarę, atsigrižtame atgal ir regime eilą susikrovusių NN. Ak! gilei atsiduso „Tėvynės Sargai“ atminę, kiek tai vargo turėjo padėti, kol įgijo reikalingas padargas, susirinko į turį ir pradėjo kirsti, pjauti, rauti, lyginti. Kiek kartų, toliaus, neprietelius steigės išgaudyti darbininkus, išvogti pėdus, kad neregėdamę savo darbo vaisių veikiaus rankas nuleistu, — visa veltū! darbininkai visi tebėr pabaryje, „Tėvynės Sargo“ numerius ant sienos gaudė ir daug pagavo, (vieną kart 950, antrą kart 600, tretį kart 900), vienok da daugiau išėjo į Lietuvą ir pasklydo po margą svieta.

Dėkui-gi Tau, Viešpatie, už visas mylistas! Laimink ir toliaus mūsų tikrą, su gerais norais ir meilę pradėtą darbą! Teatneša nuvargintiems, tamsoje laikomiems broliams laukiamą naudą, o šviesesniems pagūdus pridūda! Pernykšči darbininkai! mums ilsėtis — ne laikas. Mums rugpjūtis nepasibaigia. Į darbą, į darbą, kiek mūsų rankos ir protas išneša! Be puikybės, be plataus užsimanymo darykime, ką išgalime. Kiti galės pripažinti mūsų darbą už neužtektiną, bet niekas negal paniekinti steigimos išpildyti pareigas (pavinastės), iš Dievo ir Tėvynės meilės kilstančias. Tegu kožnas teip daro, o be griaužimo sąžinės galės sau pasakyti: padarėme ką galėjome; tegul daro geriaus ir daugiau galingesni.

Į darbą tada ir nauji darbininkai! Raštu ir žodžiu švieskime savo brolius, jei norime, kad mūsų neprieteliams

pasidarytu aišku, jog lietuvei gyvi, jog jų vardą neveikei išdildys. Dirbkite, rašykite, žinias siųskite, iš kitų kalbų verskite. Daugalis klausia, ką man apsirinkti? Imkit į rankas sąrašą raštų, patalpintų „Tėvynės Sargę“ 1896 metų, o da geriaus — jo prospektą arba apsiskelbimą, ką ir kaip veiks sekančiuose metuose. Ir tą ir antrą surašiau jums, brolei, norėdamas padrašinti, paraginti. Kas negavo visų NN. už praėjusius metus, tas bent iš sąrašo tepažįsta, kas mums rūpėjo, o jei pagirs mūsų rūpestį, tegu ir pats eina „žodį lietuviams“, kurį „Tėvynės Sargas“ išmetys ant skyrimų lakštelių, tegu išsirenka iš ten, kas jam labiaus patiks, tegu apsišviečia pats tamę dalykę, o paskui mus mokina.

Sujungtomis vėkomis, didesniame buryje da daugiau padarysime; mūsų pėdai bus da sunkesni, nes vaisei labiaus įbrendę. Vylimies ant galo, jog tie, kurie nestos į eilą rašytojų, stos į eilą platintojų ir šelpėjų piningais; kas kaip gali, bytik galētu pasisakyti, jog šiokią tokią auką (apierą) yra sukurenęs ant Tėvynės altoriaus.

2. Tyrėjai mūsų — skriaudikai mūsų.

Jurgi, dūkš savo surinktas dainas! pasidainūsime. Juze, o kur tu dėjei savasias dainas ir pasakas? Tokius klausimus kartkartėmis uždavinėjau pažįstamiems lietuviams, apie kuriuos žinojau, jog moka rašyti ir mėgsta rinkti į knygeles visokias dainas, kurias jiems sekas užgirsti. Reikia matyt jų veidą pailgą ir nuliudusį. „Je! sako rašiau, rašiau, paskui aptaisiau į knygą; visa apylinkė valkiojo po sodas, po susirinkimus; dabar nebeturiu! Studentas M. paėmė, prižadėjęs atspausti, ir prasmego kur veršmėn ir pats, ir mano dainos!“ Kitas vėl sakos su pasigailėjimu, jog viską rašęs: giesmes, dainas, patarles, misles, pasakas; pasisukus panelė Marė K., išprašius ir nusiuntus į Karaliaučių, iš kur gavus nėt kokį ten ženklelį, kaipo pagyrimą! ir tt. Mūsų rinkėjai palaikų prašomi atidūda, ką turi, bet paskui gailis. Ir verta gailėties! Gilioje, tamsioje Lietuvoje tokie surinkimai yra didelės vertės; jie maž daug užstoja knygelę. Vienas užrašė, kiti

nū jo skolinas, nešiojas, mokinas eilų, dainių, jūku, pasakų. Atimti nū jų tą rinkinį — yr tai padaryti skriauda.

Pasergėjęs tą prajovą, negaliu šitoje vietoje nepersergėti lietuvių. Jei jieškote jau surinktos medžiagos, negalite išplėsti jos sodoms, o nuvežti į koki gilų užkampį, kamę daugiau jų niekas nebeparegės, arba nusiūsti į koki knygyną, kamę gerai, gerai jei pervers koks tyrėjas mūsų tautos; o ne, tai teipo-gi riogsos kandžių griaužiamos. Kas turite tokius rinkinius, nedūkite niekam **savo** rinkinio, bet nėkumet niekam nesigailekite dūti **persirašyti**. Rinkėjams ir teip bus didelė geradėjystė, nes vienoje vietoje ir iš rašto sparčiau įtraukti į savo knygą, kaip teirauties nū žmonių ir iš lupų užrašyti. Jei galite, tai ir patįs prašančiam perrašykite, kad tik nenustotumete vargingai ir rupestingai sutaisyto savo turto. Apie senoviškas palaikas, iškasamus indus, padabinius, picingus, ginklus ir tt. nėra ko kalbėti: kol jų nustosite — labai pamislykite, kur jie atsidurs. Jei tai yr ponas — lietuvis, čė pats gyvenąs, ar Lietuvos miestusė — dūkite, jei svetimtautis — nerodiju; išveš jis kur į didelį muziejų, kamę ir pranyks, kaip lašas juroje, tūtarpu atlikę tėvynėje galėtu šiek tiek pamokyti vieną antrą žingėidingą.

Kaskart tankiaus pradėjo mus lankyti visoki tyrėjai senovės, vildamies tarp lietuvių, kaip tarp visuseniausios giminės, atrasti daug įstabaus, arba apšviesti tamsią mūsų praeitę. Tokius žmones priguli lenkti ir visa padaryti, kas tik palengvintu jiems darbą kasimę, užsirašymę, išsiteiravimę ir tt. Jei tai yr svetimtautis, mažai tepažįstąs lietuvius, reikia pasirodyti meileis, širdingais, kaip mes tarp savęs mokame; atmesti į šalį tautišką mūsų neįsitikėjimą svetimtaučiams.

Kartais, tiesa, neverti yra mūsų įsitikėjimo ir meilės. Sako, buk anūmet važinėjęs po Lietuvą Anatolis Aleksandrovas, redaktorius ir išdūtojas kasdieninio laikraščio „Russkoje Slovo“ ir mėnėsinio „Russkoje Obozrienije“. Yra tai visubiauriausi rusiški laikraščėi, biauressni už „Swietą“. Visa ką tiktai gali jausti ir mislyti rusifikatorei (suruskintojei) svetimų jiems tautų, randa vietą tūšę laikraščiušę. Gana to, kad Aleksandrovąs šaukia į Lietuvą

Muraviovo laikus. Tokį poną su šlūta reikia ginti laukan, kad nė akys mūsų neregėtų. Vėl anūmet pasklydo garsas, jog p. Wolteris esąs špionu. Už tat kaip pirma buvo meilei priemamas, teip paskui nū savęs atstumamas ne tik kunigų, bet ir prastų žmonių. Greičiaus buvo tai netiesa. Pasilik tiesą tik tas, jog Wolteris vis-gi daugiaus yra burliokpalaikiu, dirbančiu tik dėl apgarsinimo savęs, o niekur ne dėl naudos tyriamųjų žmonių.

Kitas vėl Peterburgietis docentas universiteto P. važinėjos apie Varnius, mokinios lietuviškos kalbos ir aiškei sakės buk dėlto, kad norjės uždėti Petraturkę lietuvišką laikraštį maskoliškomis litaromis; jis gird suturėsiąs užrubežinius laikraščius. Dieve jam padėk! veikei persitikrintu, jog jo laikraštis tik ruskių teskaitomas butu. Tokius žmones, žinoma, nerodos šelpti ir veltū p. Gukauskis iškeruoja „kunigų tamsumą“ už liepimą žmonėms nesusidėti su tokeis „jegamaščeis“. (ž. Pamat. kn. Kowien. gub.)

Vokiečiai tyrėjai — tai neturi jokio užpakalyje tikslo, kaip tik tiesą ir mokslą. Jie už visus daugiaus padarė mums gero savo mokslu ir kantrybę tyrime nū pat pradžios šio amžiaus. Gana priminti Ruhig'ą, Nesselmann'ą, Kuršaitį, Šleikerį irk. Dabar ketinąs atvykti, jei da nebuvo, Dr. Tetzner'is iš Lipsko (Leipzig). Dr. Basanavyčius apie jį praneša į N. 5 „Varpo“ 96 m. „Dr. Tetzner'is yr pasirengęs ant antrosios kelionės Lietuvon. Jis tikis tarp žmonių-dainosę, pasakosę ir kitūsę dokumentūsę arkyvų Kaunę, Vilniuje, Gartyne, Trakūsę ir kitur surasti tulas medžiagas dėl mytologijos ir jų kulturiškos istorijos. Prusų valdžia Gumbinėje, Karaliaučiuje ir maskoliškoji — Kaunę, Vilniuje, Gartyne, Petrapilyje prižadėjus reikalingą pašalpa. Lieka man... visiems mūsų žmonėms, ypačei inteligentams kùkarsčiausei Dr. Tetznerį rekomendūti ir visų prašyti, kad visur ir visados p. Tetznerį kùmeiliausei priimtu ir vislab jam suteiktu(?) ką tik kas turētu užrašęs iš lietuvių gyvenimo. Nereikia, man rodos, plačiaus čionai kalbėti, kad iš darbų to mokslingo ir prakilnaus tyrinėtojo mūsų praitės, netik mokslas, bet ir visa mūsų tauta galės labai daug laimėti. Todėlei priimkite, lietuvei, šitą meilingą

svečią širdingai, tikrai lietuviškai! Priimkite, tik nesuteikite savo rinkinio, tik perrašę, arba prižadėkite perrašę nusiusti.

Vaišgantas.

Kas girdėtis?

Iš viso pasaulio. 1. Maišto metai. 2. Iširimas Turkijos. 3. Neromios Ispanijos salos.

Prieik giedrą vasaros dieną prie didelės apskritos kupetos skruzdelyno ir išistebėk į jos gyventojus. Vikrios, darbščios skruzdės apgulė visą kupetą teip, kad nerastum nė kur pirštą pridėti. Bet jos ant vietos neilsies; neša, krauna, bėga vieną par kitą, kaip šiengrėbei, debėsi išvydę. O paliesk anas, perbrauk lazdelę par kruvą: kas te de sumišimas pasikels, kas te de bėgiojimas! Regis, kad pašėlo, proto nustojo, o tūtarpu už valandelės išvysi jau užtaisyta, ką nemielaširdinga tavo ranka buvo pagadinus.

Teip-pat dedas milžinišką skruzdelynę, kuri mes vadiname pasauliu. Jis teipogi apskritas, tiktai iš visų pusių, kaip kamūlys; ant jo pasidarė sau gyvenimą ir visokius takus vienas milijardas keturi šimtai milijonų skruzdžių — žmonių. Tas tiktai skyrius tarp skruzdelyno ir pasaulio, jog pirmamiamę gyvena viena šeimyna, visi artimi brolei, čė gymė, čė augė, gyvena santarvėje ir meilėje, čė rupesčėi ir norai vienoki, kaip vienamę, teip kitamę; pasaulyje kiteip! čė kožnas turi ypatingus pageidimus ir norus, apie užganėdinimą kurių rupinas, kaip išgali ir išmano. Čė kožno rupesčėi kitoki, o apie anūs vaikščiodamas, užkliudžia sanbroli ir padaro sumišimą, kad ir niekas iš šalies nedraškytu. Tikrai tadą sakome. jog svietas margas.

Kas atsiras galis susekti, ką ir kaip veikia tas margas svietas nors par vieną dieną? Mes galime pasergeti tiktai labai įstabius, prašmatnius gyvenimo apsireiškimus kokios nors nemažos dalios to didelio pasaulio; jūs verta užsirašyti kaip iš žingeidystės, teip ir dėl pasimokynimo.

1. **Pernyškčius metus** tikrai galime pavadinti maištų metais. Par visus metus kraujas upeliu lėjos daugybėje vietų. Afrikoje **Abisynijos** karalius, Menelikas, rodės menku,

par puslaukiniu, o tūtarpu italiečius teip pamokė, jog jie atmins, nereikia veržties į svetimą žemę. Italiečiai patįs neturėdamę, išleido daugybę piningų ant tos karės (vainos), pražudė daugybę gerų kareivių (žalnierių;) du-tris tukstančias Menelikas paėmė į vergiją, ant galo italiečiai turėjo su gėdą perprašyti Meneliką, užmokėti apie du milijonu rublių ir prižadėti, jog daugiau nebeišties rankos į svetimą lizdą.

Ant **Madagaskaro**, didelės Afrikos salos, vėl kraujas plaukė. Madagaskarą prisisavino prancuzai. Bet užperniai, perniai salos karalienė pasikėlė prieš savo globėjus. Prancija ilgą laiką turėjo vargti, kol nutildė kulkomis jieškančius laisvės. Prancuzų netiek pražuvo nū madagaskariečių, arba **govesų** kulkų, kiek visokiomis ligomis nepaprastamę karštamę kraštę. Regiamai viskas nutilo, bet vis-gi be perstogės reikia grumties su maištininkais, tai čė, tai te sukilstančų **Transvaalyje**, pačiamę pietiniamę Afrikos kraštę, vėl grumias už liūsybę su Anglija. Transvaalis tai respublika, pasidarius iš atėjunų iš Europos, ypatingai Gollandijos gaspadorių, kurius iš gollandiško vadina **boerais**. Anglija tūtarpu geistu ir ją globėti.

Čė turime užžymėti du atsitikimu, da nepasibaigiusiu ir, Dievas žino, kū pasibaigsiančiu. Jūdu yra didelei svarbu dėl visos Europos.

Iširimas turkų viešpatystės — tai vienas nusidavimas. Visi Europos gyventojai, tai-gi ir mes Lietuvei, yra atėję iš pačios didžiosios pasaulio dalies — Azijos. Vieni atėjo angsčiaus, kiti vėliaus; apie daugumą jau niekas nebegali pasakyti, kaip senei. Patįs paskutinei buvo turkai. Jų tėviškė tai pats vidurys Azijos — **Turkestanas**. Mongolų iš ten išstumti turkai pasitraukė į vakarus, į **Mažąją Aziją** ir pasidarė daug kunigaikštysčių. Neilgai vienok trukus, narsus turkų vadas **Osmanas**, arba Otmanas, pergalejo visas jas ir įsteigė vieną didelę viešpatystę 1300 metų su sostavietę **Brustos** miestę. Jo įpėdinis įtaisė kariumenę (vaiską:) piesčią iš **jančarų** arba jaunų krikščionių, tėvams atimtų ir užauklėtų magometaniškoje religijoje, ir raitariją (spanijei,) kurią turėjo statyti ponai. Jis pirmasis prisiėmė titulą „**Padyšachas**,“ kurį turkų **sultonai** (karalei) lygšiol

tebenešioja; prieš savo rumų vartus pastatė augštą bokštą, vadinamą „**Augštą Portą**,“ pro kurią niekas negalėjo kiteip praeiti, kaip tiktai basas. Nū tų vartų ir šendien turkų rėdas vadinasi „**Augštą Portą**.“

Če pat prie Mažosios Azijos buvo sena, sena rytinių rymiečių arba graikų viešpatystė, vadinama **Bizancium**, su sostavietę Bizancijaus, arba **Konstantinopolylio** miestę. Kitados ji buvo labai galinga, bet ilgainiū visiškai susilpnėjo par netvarkystę ir valdytojų ginčus. Nū jos atsitraukė **Balkanų** pussalės slavei: serbai, bulgarai, bosniečiai, bet ir jie par nesutarimą buvo silpni. Galingam Padyšachui negalėjo nerupėti turtingas ir silpnas Bizancius če pat tūj už siaurutelės tarpmarės. Jau 1354 m. jis užėmė pirmą Europoje vietą — **Gallipolio** ūstą. Po dešimties metų jau atėmė **Adrianopolį** ir ten padėjo savo sostavietę. 1389 m. sumušė slavius ant **Kossowo** lauko ir vieną po kito nuvergė Serbiją, Bulgariją, Bosniją, Valakus ir jų sąsiedus. Bizancijaus karalius beturėjo vieną tik Konstantinopolylio miestą, bet ir jį **1453 m.** atėmė turkai ir perkėlė savo sostavietę, kamę lyg šiolai tebėra. Ant visos Balkanų pussalės antėjo tamsi naktis; lyg pat pradzei šio amžiaus slavei buvo paisioje barbariškoje vergijoje. Par ilgas kruvinas karias šendien turkai atstumti į Konstantinopolylio apylinkę, nes augščiaus minėtos kunigaikštystės Graikija Rumunija Bulgarija, Serbija, Čarnogorija turi savo valdonus, o Bosnija su Gercegoviną priklauso Austrijos.

Dabar turkai teip susilpnėję, jog Europoje laikos tiktai leidžiant kitoms karalystėms, bet iš viso matyties, jog neužilgo reiks pabaigti traukties į aną pusę tarpmarės, į Mažąją Aziją. Bet ir ten nėra tvarkos. Turkų činauninkai ištvirkę, jų magometaniškas tikėjimas liepia žudyti ir pažeminti visus, kurie ne to tikėjimo. Teisybės jokios, valdžios niekas nelenkia. Turkų bajorai, **bašos**, par 400 metų priprato prie dykiniavimo ir aptingo, nes daugybė vergų viso jiems pristatydavo; norėtu ir dabar turtų ir raskažių, bet vis iš kitų rankų. Vienu žodžiu, Turkija nebeturi savyje nė kokios tvirtybės o tūtarpu, nebeminant apie Europėjišką mažą Turkiją, tikroji arba Azijatiška Turkija, dešimtį kartų didesnė už Europėjišką, susideda iš penkiolikos

didesniųjų tautų, skirtingų savo kilme, papročeis ir kalba, išpažįstančių keturias religijas: magometanišką, krikščionišką, žydišką ir stabmeldišką, o tos visos da pasidalijusios į dvidešimtį skilčių. Azijoje Turkams priguli 1 milijonas 600 tukstančių kryžiaivinių vierstų ir 16 milijonų žmonių; Europoje jiems dabar priguli dešimtį kartų mažiaus žemės ir tris kartus mažiaus gyventojų.

Turkų silpnumas jau senai žinomas, bet čė aiškei apsiereiškė paskutiniamė laikė. Skriaudos, datiriamos nū turkų, įkirėjo armeniečiams, kurie pradėjo spirties; armeniečių giminaičėi ir kaimynai, **kurđai**, su turkais **Zeibekais**, nieko nesibijodamė, pradėjo žudyti, deginti ir plėšti armeniečius; vis tai Azijoje. Šipus jūros, Europoje, makedoniečėi vėl sukilo, rupindamies apie laisvė, kaip kitados pasirupeno jų sąsiedai serbai su bulgarais. O čė piningų nėr, kariumenės užlaikyti nėr iš ko; kareivei negaudamė algos, patįs plėšia, vagia, magometaniška dvasiškija siundžia prieš krikščionis. Maištai pačiamė Konstantinopylyje, kraujas plaukia ir plaukia, o daugiausei vis krikščionių armeniečių. Kodėl-gi turkai ypatingai neapvež armeniečių? Idant tą suprastumete, pasakysiu keletą žodžių apie pačią **Armeniją**. Minėta jau Mažoji Azija yra tai Azijos ūdega arba pussalė, įsikišanti tarpo Jūdėsios jūros ir Tarpžeminės jūros. Vakarinė jos pusė vadinas Anatoliją, užgyventą turkiškų ir totoriškų giminių; rytinė-gi šiaurinė yra tai Armenija, o pietinė — Kurđystanas.

Armenija tadą guli tų už Jūdėsios jūros, eina pamariu lyg Kaukazo, Kaspijos jūros ir Persijos. Armenija — kalnūtas kraštas; ten stovi **Ararato** kalnas, kamė apsistojo **Nojaus** laivas po tvano. Iš čė tadą prasiplatino svietas. Armenija buvo garsi jau daug, daug metų prieš Kristaus užgimimą; po kelių vienok šimtų metų Armenija nustojo laisvės, nes ją pavergė persai; nū tų atėmė graikai, nū tų vėl rymiečėi, turkai, totorei. Dabar viena dalis armeniečių priguli Turkijei (2 milijonu,) antra Rosiejei (800 tukstančių), trečia — Persijai (50 tukstančių). Kiti, kaip žydai, išsi-sklaistė po visą pasaulį. Par vienus tik 1829 m. Rosiejon iškeliavo 160 tukstančių, bėgdamė nū turkų prispaudimo.

Europėjiškoje Turkijoje armeniečių gyvena apie pusę milijono; pačiame Konstantinopylyje jų yra 200 tūkstančių.

Armeniečiai ne gražūs: augliaus nedidelio, iš veido panašūs į žydus, galva didelė, plaukai jūdi, stumbus; nosis didelė, užriesta, lupos storos ir trumpas sprandas. Moteriškosios gražesnės, bet visi labai greit eina riebyn. Armenietis, iš veido nepuikus, turi daug puikių vidurinių dovanų; jis viso sugabus, žingeidingas, trokštąs apšvietimo ir labai lengvai išmoksta svetimų kalbų. Darbštus, taupnus, šykštus, apsukrus, mitrus armeniečiai tarytum užgimę priekėjis. Dėlto-gi, jei žemės nedirba savo tėvynėje Mažojoje Azijoje, kamę jiems priguli 7000 kryžiaviinių mylių, tai eina kitur priekiūti. Kaip mūsų kraštę žydai turi suėmę į savo rankas visą priekystę ir piningus, teip kraštusę aplink Jūdosis marias, Turkijoje, Persijoje, ant Kaukazo — armeniečiai. Turkai — tai didžiausia dabar jų galia. Apie armeniečius sako teip: graikas apgaunąs žydą, bet armenietis mokąs apgauti ir graiką. Kožnas armenietis neišpasakytai geidžia prabagotėti; žinoma tadą, kad viseip verčias su piningais, mokėdamas ir gražias palukanas paimiti, už ką sutraukė ant savęs baisią neapkantą, kaip pas mus žydai; iš tikro jie ir vadinąs „rytų žydais.“ Žemdirbei, žinoma, neužsipelnė tos neapkantos, o jei ant anų ištvirkę sąsiedai užpūla, tai dėl jų turtų.

Ar šėip, ar teip armeniečiai — patįs apšviestieji ir gabieji žmonės iš visos Mažosios Azijos ir verti yra daug geresnio likimo, kaip turi, budami po turkų valdžią, ypatingai dėl to, kad visi jie krikščionys: vieni tikri katalikai, kiti savo skirtingą religiją pildo, bet mažu kū tesiskiria nū katalikų. Jų patriarkas vadinąs „**katolikos**,“ gyvena **Ečmiadžino** klišotoriuje (**Erivanės** gub. ant Kaukazo; priguli Rosiejai). Armeniečiai jį ir jo vietą labai lenkia. Armenijos miestai: **Erzerumas** ant sienos Rosiejos, Persijos ir Mažosios Azijos, **Trapezuntas** arba **Trebizondas**, **Bajazydas** — tvirtinė ir daug kitų.

Kurdystonas, tai vieta dabartinių armeniečių žudytojų. Jis guli į pietus nū Armenijos, kalnūtas. Ant kalnų žemė nederli, oras aštrus; pakalnėšę žemė derlinga, oras šiltas. Patįs **kurdai**, apie 2 milijonu, gyvena kalnūšę, kaip tvir-

tinėse, daugiausei užsiema vaisymu gyvūlių; žemę dirba armeniečiai. Nors Armenija ir Kurdystonas priguli turkams, vienok jų ten nedaug; randas tik miestusę, kaipo kareivei ir činauninkai.

Kurdai, kaip ir visi kalniečiai, drąsus ir kariški. Kurdai didelio, puikaus auglio, su puikiu galvaryštę, su brangeis ginklais: šaudyklę, kreivą šablę, kalaviju ir pistalietais, ant puikaus arabiško žirgo išveizdi, kaip kokie karžygei — ryčierei, o tūtarpu yra tai paprasti razbaininkai; kalnūsę maž ką teturėdamę, užpuldinėja armeniečių sodas, priekėjus ir tt.; žmones užmuša, triobas sudegina, turtą nusineša. Jų kalba negraži, žodžei neskambūs, iš-eina, kaip iš tuščios bačkos. Visi magometaniškos religijos. Didieji miestai; **Diarbekyzis** ir **Mossulis** (ant Tigrio upės; jo apygardoje yra griuvėsei Ninyvos, kitados garsaus miesto, minimo Š. Istorijoje).

Dėl padarimo tvarkos ir pakajaus Turkijoje negana tik vienų ginklų: yrančią ir klibečiūjančią mašyną reikia iš nanjo pertaisyti. Tūtarpu turkai amžini neprietelei visoko naujo. Pagal jų nūmonę, nėra giminės išmintingesnės, nėra viešpatystės tvirtesnės ir turtingesnės, kaip Turkija. Kam-gi tadą da rupinties apie kanors?

Matydamos kad gerūju su turkais nieko nepadarys, šešios didžiosios Europos viešpatystės: Anglija, Austrija, Rosieja, Vokietija, Prancija ir Italija susitarė verstinai priversti Turkiją pertaisyti ši-tą savo karalystėje dėl pagerinimo gyventojų buitės. Bet nelabai joms vyksta; Sultonas, tiesa, priėmė reikalaujamus naujus įvedimus, bet tamsūs jo padūtieji neklauso, o ir gavę kokį įsakymą, elgas po senobei.

Mislyjate, jog Europa iš mielaširdystės užstoja nuskriaustūsius? Anaip tol! mielaširdingi darbai pasiliko šalyje; Turkijos iširimę visi jaučia sau naudą. Varnai visūmet jaučia padvesiantį gyvūlį ir iš angsto sulekia; teip ir Europos karalystės su užrietais nagais laukia, kūmet-gi pasibaigs Turkija, arba kūmet-gi bus laikas pribaugti aną ir sučiupti kūdidžiausį kašnį. Su Turkiją bus teip, kaip šimtą metų atgal buvo su suvienytą lenkų ir lietuvių viešpatystę: sąsiedai supūlo ir pasidalijo. Kada-gi prie tokio dalijimos visūmet nėra santarvės, kaip tarp šunų,

gavusių kaulą, tai iš priežasties dabartinio Turkijos iširimo reikia mums laukti didelio šumišimo Europoje. Armeniečiai — tai nedidelis daiktas, o vienok, veizdėk, kaip supainiojo visą Europą!

Kuba. Karia (vaina) ant Kubos salos tai antras visu-svarbiausias dėl visos Europos nusidavimas pernykščių metų. Didelė sala Kuba, prigulėjo Ispanijei. Kubiečiai, sukilę da užperniai par visus metus grumes su išpaniečiais. Nors Ispanija jau šimtą tukstančių kareivių nusiuntė ant Kubos ir du geriausių generolų, vis-gi negavo viršaus. Kubiečiai įkirta kulkomis ir paraku, deginimu sodų ir plantacijų (vaisymo kokių nors augmenių,) dėl marinimo badu; įkirta, suardydama mašynas, kuriomis kareivei turi važiuoti. Regis, kad da negreit bus galas, galas išpaniečiams nelaimingas; Ispanija turės dūti laisvę kubiečiams, nes už Kubą stoja Amerikos Suvienytos Valstijos. Kodėl ta vaina svarbi dėl visos Europos, pasakysiu paskui; tūtarpu supažindinsiu skaitytojus su Kubą.

Kuba tai sala Vidurinės Amerikos, iš daugelio salų, turinčių vieną vardą — Vakarinės Indijos. Tū vardu vadinasi jos klaidingai nū atradėjo Amerikos š. Kristoforo Kolumbo, kurs, užplaukęs jas, mislyjo, jog tai jo jieškomos Azijos Indijos (Indostonas, Indokynai). Dėl atskyrimo tadą nū Vakarinių Indijų, Azijatiškas Indijas vadiname Rytinėmis. Kristoforas Kolumbas Kubą užplaukė tais pačiais metais, **1492**, kuriūšę ir **Ameriką atrado**. Tikrieji kubiečiai, gan augšto, gražaus auglio, tik su tamsei-rusvą ūdą vadinos **cibuniejeis**; buvo jų artie milijono. 1512 m. išpaniečiai užvaldė salą, pavergė cibuniejus, liepė dirbti sunkius darbus laukūšę dėl „išbalveidžių,“ kaipo vadino išpaniečius. Tie teip nemielaširdingai, nežmoniškai elgės su cibuniejeis, jog par 50 metų jie visi išmirė, Jų ženklas pasiliko tiktai tūšę žmonėšę, su kureis buvo sumišę. Išžudę gyventojus, nuplėšę kraštą, išpaniečiai pūlo nū Kubos į Meksiką ir Peru, aukso jieškotū, ir tiktai po 200 metų vėl sugrįžo. 1½ milijono su viršum Kubos gyventojū tai tikras mišinys visokiū atėjunū iš visokiū pasaulio kraštū. „Baltūjū,“ arba tokiū, kaip mes, ten yra vienas milijonas, jųdujū, arba **negrū** — pusė milijono, toliaus tai kyniečiai ir kiti. Balti

sumišę su raudonūdžiais amerikiečiais vadinasi **kreolais**, o su jūdūdžiais — **mulatais**.

Kuba turi 1300 viorstų ilgumo ir 150 viorstų platumo. Nū Amerikos — 200 viorstų. Kuba kalnūta ir miškūta; ten auga brangūs stalioriški medžiai; raudonas, vadinamas **magoniu** ir jūdas — **gebanas**. Oras labai karštas par visus metus. Maloniausis laikas ant Kubos tai žiema, žinoma, be sniego ir šalčio, teip graži, kaip pas mus mojus. Rugsėjutyje ir rugsėjyje ten teip karšta, jog akmenis sudegina batų padus. Žmonės tadą bėga į kalnus; kas pasilieka, užsikrečia geltonūju drugiu ir miršta.

Didžiausi Kubos turtai: cukrinės lazdos, tabokai ir kava! **Cukrinės lazdos** panašios į kukuruzą arba arkle-dančius, tik penkius kartus didesnės ir drutesnės: iš jų išmygtos ir išvirtos saldžios sultys dūda cukrų. Seniaus, kol nemokėjo gauti cukraus iš burokų, tai vis tik iš ten cukrų vežė, dėlto-gi jis buvo dešimtį kartų brangesnis. Dabar iš Kubos išveža cukraus už kelioliką milijonų rublių. Vaisyti tas lazdas labai lengva, kaip pas mus žilvičius ir jievas: vienas vagą varo, kiti įkaišioja kšnelius lazdos, kurie tūjaus prigija ir par 6 mėnėsius užauga; nukirsk, po 6 mėnėsių turėsi tokias pat lazdas iš atžalų, ir teip par kelerius metus. Vaisyti tadą lengva, tiktai kirsti sunku ir niekas negali ištesėti, kaip tiktai samdyti kyniečiai, vadinami **kulisais**, pripratę prie karščio.

Taboka prasiplatino tarp mūsų iš Kubos; ten tadą jos tėvynė. Ji ten vaisoma nū neatmenamo laiko; jau Kolumbas regėjo kubiečius rukiančius susuktus lapus: buvo tai **cigarai**. Geriausi tabokos gatunkai — iš Kubos, ypatingai cigarai, vadinami „**gavaniskais**“ (nū Kubos sostapylio — Gavanos,) garsūs visamę pasaulyje. Už vieną cigarą mokas po pusę rublio ir daugiau, Tabokos iš Kubos kasmet išveža 25 milijonus svarų ir 135 milijonus cigarų, visa už kelias dešimtis milijonų rublių. Kavos auginimas dabar menkas. Bulbos auga teip didelės, jog viena sveria 4—10 svarų. Kiti javai teipo-gi labai dera. Nemint kol Kuba vadinasi „Ispanijos perlu,“ o Kolumbui teip patiko, jog jį skaitė už visupuikiausį kraštą visamę pasaulyje.

Didieji miestai: **Gavana** (200 tukst. gyv.) Jos Katedroje guli kunas š. Kristoforo Kolumbo, atradėjo Kubos ir Amerikos, nes jis prieš smertį prašęs ten pervežti. **Puerto Principe** ir **San Jago**.

Dabartinei gyventojei, nors išspaniškos kilmės, vienok baisei neapkenčia išspaniečių ir daug jau kartų rupinos išsiveržti iš po jų valdžios, Matyt dabar turi didesnę viltį, įsteigti neprigulinčią respubliką, kaip tai padarė Amerikos Suvienytos Valstyjos, atsiskirdamos nū Anglijos, ir kitos.

Amerikiečiai jiems padeda ne dėlto, kad mylētu, bet kad tik įkirėt nekenčiamai Europai. Kodel-gi amerikiečiai neapkenčia Europos? Dėlto, kad jie vaikai — išėivių iš Europos. Jų bočiams Europoje prastai klojas, nes kad butu gerai buvę, butu sau pasilikę ir romei darbūtus dėl kąsnio dūnos. Buvo tai žmonės tvirti ir drąšūs, nes kitoki nebutu drįsi šokti į nežinomą tolimą kraštą. Tokie žmonės nekūmet nedovanoja senajai tėvynei karčios dūnos, kurią ten valgė; o jei naujamę kraštę jiems gerai klojas, jų su didesnę tulžę mislyja apie senąją, kuri nemokėjo pažinti jų. Didžioji dalis amerikiečių gyvūja mislę visiškai atsiskirti nū Europos ir par tat skaudžiausei nužeminti aną. „**Amerika dėl Amerikos**,“ jau seniaus pasakė **Monvoe**. Amerika tatai nori pati sau užtekti ir nė sveikas, nė dėkui kitiems nesakyti; nė pardūti, nė pirkti nū kitų. Žinoma Amerikai seksys tą padaryt, nes ten laisvė, nes ten šviesa ir turtai; Europai tadą bus bizna, kad nebegalės pardūti savo išdarbių į Ameriką. Įsikišimas Amerikos į Kubos karę, tai vienas žingsnis tolyn tū keliu. Štai dėlko pernykšti nusidavimai svarbūs dėl Europos.

Pilypinai. Jau tai nesisekė išspaniečiams perniai! Če su kubiečiais negali pabaigti, če ant Pilypo salų, senei jiems prigulinčių, pasikėlė audra iš pradžios kaip nenoromis, o dabar vaina pilypiniečių su išspaniečiais eina, kaip priguli vainai, o rasint ir jiems bus teip laiminga, kaip kubiečiams.

Burys salų ir salelių, iš viso apie 1000, esąs į pietrytinį kraštą nū Azijos, turi vieną vardą: Pilypo salos arba Pilypinai, praminti išspanijos karaliaus Pilypo II. vardu. Jas atrado garsus keliauninkas Margelanas savo

kelionėje aplink žemę 1521 m. Ispanijai priguli jau nū 1570 m.

Didžiosios salos: **Manilija**, arba Liuzanas ir Mindanas. Ant Manilijos gyvena apie pusketvirto milijono žmonių; ant Mindano-mažiaus, o ant visų — su viršum 6 milijonai. Gilumoje salų gyvena kelios dešimtys tukstančių bemaž ko laukinių žmonių, vadinamų — **negritosais**. Jie valkiojas, kaip pas mus čigonai, medžioja, žvėjūja, turi savo vadus, kaip karalius, nepripažįsta Ispanijos valdžios, nors dūklę moka ir turi klausyti. Visi kiti gyventojai tai atėjunai, tarp kurių išpaniečių tėra tik 2 tukstančių; europiečių, gimusių jau ant salų, yra 5 tukst., jie vadinas **kreolais**; kyniečių 80 tukst. o kiti, tai vėl mišinys visokių atėjunų. Nors išpaniečių teip maža tėra, vienok jie valdo salas, užlaiko čė činauninkus ir truputį kariumenės. Čė gyvena katalikų arcivyskupas ir vyskupas.

Ispanija iš Pilypinų gauna mokestis, turi monopolį tabokos, kaip Rosieja spirito, pošlynas už išvežamus ir atvežamus pirkinius ir mokestis . . . tik nesijūkkitė nū gaidžių kapojimos. Pilypiniečiai neišpasakytai mėgia veizdėties, kaip du supykintu gaidžiu kapojas lyg kraujo ir lyg smerčio. Eina į laižybas iš daugalio piningų, katras katrą priveiks. Už tą tai zabovą Ispanijei reikia mokėti padotką.

Oras ten labai šiltas. Slėniūšę auga puikiausi palmių miškai, ant laukų ryžas ir cukrinės lazdos, sodnūšę pilna visokių vaisių, o ant kalnų auga tamsei žalias spaigliūtas miškas: ēglės ir kiti.

Derli žemė, šiltas oras, tai gerai. Bet ir prasto daug. Krumūšę daugybė nūdingų žalčių; azijatiška kolera tankei pasiema kas dešimtą žmogų; šarončiai, kaip debesys aptamsina dangų, o kur nusileidžia, visa išnaikena. Už tat badas neretai atsitinka, o brangumas visko — teipo-gi tankei. Kad išpaniečiai butu rupestingi, daugalio priepūlių galėtu išsisaugoti. Bet išpaniešei, ištižę namie, nemoka ir nerupinas nieko gero padaryti savo kolionijose. Gana užsiminti apie apšvietimą pilipyniečių: dėl 7 milijonų žmonių neišeina nė vienas laikraštis. Apšvietimo nėkokio. Už tat ten visūmet bėdos ir priepūlei ir nekantantumas, kurs vis prastai Ispanijai pasibaigia. Kitados Ispanija buvo teip

plati, jog jos karalei girdavos, saulė nusėdant jų žemėje. Bet kašnis po kašni baigia nū Ispanijos skirties dėl jų nerupestingumo ir neišminties. — *Vaišgantas.*

Vieکشnei. Jau bus į 30 metų kaip mūsų miestelyje yra pastatyta maskoliška cerkve, prie kurios teip-pat stovi popas, ansai „obrušenijos“ apaštalas. Bet „Otiec Michail“ (jo pravardė — Batalin'as) yra nepaprastas popas; pagal jo supratimo popas turi būti nepaprastas dvasiškas, kurs cerkvėje muštu „paklonus“, mokytu dorybės ant pamato tikėjimo, bet popas turi būti žandarų ir prokuratorium. Tą žandarų ir prokuratoriaus valdžią visi mūsų lietuviški popai auklėja, ale vieکشniškis pareina jau ir pačius žandarus. Bet sakoma yra, kas perdaug, tas nesveika. Popas „otiec Michail“ gyvena jau Vieکشniūse apie 20 su viršum metų ir visiems netikt katalikams ir žydams, bet ir savo pravoslauniems „parapijonams“ daėdė iki gyvo kaulo. „Donoščikas“ buvo visupirmasis: raše „donosus“ netikt ant sveitimauciu, bet ir ant pačiu maskoliu — činauninku ir partat žinoma nū visu užsitraukė rustybę ir neapykantą. Patjis maskolei pradėjo rupinties pas savo dvasišką valdžią, kad aną iškeltu iš Vieکشnių laukan ir rupinosi apie 10 metų, bet viskas buvo veltui. „Otiec Michail“ vien „apsičistijo“ ir ant savo priešų raše „donosus“, cerkvėje visus savo priešus keikė ir koliojo „socialistais“, „nihilistais“ ir „lenkais“, visiems savo priešams atvirai kišo po panosį — špygą. Bet vieną-kartą kamulys, kaip sako, galo pririetėjo ir mūsų „Michailą“ prieš naujus metus iškelė iš Vieکشnių į koki tai mažą miestelį Vilniaus gubernijos. Kiekvienas dabar gali suprasti su koku džiaugsmu visi priėmė tą naujieną, labiausei patjis maskolei. Apie to popo „darbus“ galėtu labai daug parašyti, bet, man rodos, smarvę neverta ju-dinti, kad dar didžiaus nepasmirstu. *Dėdė Atanaxas.*

Papilė. Mūsų „učitelius“ pons Čebatarevyčius (iš-uniatu) yra didis „obrusšitelis“; jo visi „obrusiteliški“ darbai remiasi ant „donosu“; sako, kad jis esąs agentas paslaptingos palicijos, ba ir pati palicija ano bijosi, kad koki „donošelį“ nenušvilpintu pas savo „perdėtinius“.

„Mieravojo“ sudžios pati nesenei atidengė „vakariną iškalą“, kurioje yra laikomi visokios įtalpos skaitymai ir pamokinimai dėl suaugusių visokios lyties žmonių, žinoma, maskoliškoje kalboje ir maskoliškoje dvasioje. Susirenka „pasimokinti“ (?) vakarais žydai, žemaičiai, ir „pasilencai“. —
Dėdė Atanaxas.

Gruzdžei. Nū liepos mėnesio praėjusių metų pradėjome dirbti naują, murinę bažnyčią. Pasidėkavojant mūsų dvarponiui Nariškin'ui pamatus jau išvarėmė, bet toliaus nežinome, kas bus. Mūsų parapija — gana turtinga ir be jokio vargo galėtu naują bažnyčią pastatyti, bet ant nelaimės turime didelį „poną“ asaboje savo klebono kunigo Rekščio ir parapijinį komitetą vėl susidariusį iš „ponų“. Pradėjus bažnyčią statyti, tie tai mūsų „ponai“ pradėjo varinėti savo asabiškus „unarus“ ir kaip visados bažnyčios reikalai turi nukentėti. Klebonas nenori žinoti komiteto, komitetas klebono ir partai barnei, nesutikimai. Blogai! Parapijonas.

Kaunas. Bažnyčias parapijines taisyti ir statyti daleido valdžia, bet parsekiojimas dvasiškijos kaip neliaunas taip neliaunas. Štai naujas paveikslas: Gūdotinas kunigas. Vincas Zapkus, kamendorius Karmelytų bažnyčios iš paliepimo savo džiakono važinėjo praejusią vasarą po Kauno džiakonystę, atlikdamas džiakono priedermes, negaliamas atidėti ant tolesnio laiko; patsai-gi džiakonas, šendien jau amžiną atilsį, tūmet jau gulėjo ant smertino patalo; iš tos priežasties su privelyjimu Jo Mylistos vyskupo išdavė kunigui Zapkui paliepimą ant popieriaus, nes kitaip kunigas kaipo dar jaunas kamendorius iš daug priežasčių butu to prisakymo nepylęs. Nežiurint ant to atsargumo vice gubernatorius Nekliudovas, už paklausymą džiakono uždėjo kunigui Zapkui 50 rublių bausmes arba „štrapo“. Kunigas teisinosi rodydamas paliepimą savo dvasiškos valdžios, bet žinoma, koki gudų teisybė: nors kataliko, o dar labiau kunigo teisinimos kaip saulė butu aiškus, gudų teisybė tur vis kalčią rasti. Tokį jųjų elgimos visi apšviesti žmonės jau senei žino, visiems skaudžia širdis pamislyjus, jų toliaus laikas eina, jų labjaus mumis gudai spaudžia, ir jų daugiau mislyja žmogus, jų didesnė ji ima baimė, kas bus toliaus, ar jie

padarys mumis gudais ir atskalunais ar ne . . . Žino tą visi ir nebut ko apie tą ir rašyti, kad nenoriečiau pranešti paminėto ir sekiotino tamę dalykę apsielgimo kunigo Zapkaus. — 14 dienoje spalių praejusių metų po No. 13545 gubernatorius tokį išdavė paliepiamą Kauno palicmeisteriui — . . . „Prisakau išreikalauti nū kunigo Vinco Zapkaus bausmės 50 rublių, ir apie laiką įnešimo piningų į išdą pranešti man.“ Ant to gubernatoriaus popieriaus palicmeisteris pridėjo nū savęs šiokią pasargą: „— . . . Pavesti ponui asesoriui antros dalies m. Kauno dėl išpildymo laikę **septynių dienų**. M. Kaunas 15 spalių 1896 m. palicmeisteris Zarieckas No. 7037.“ Gudijoje toks mat yra parėdymas; vagių ir žmogžudžių taip nedaboja, kaip daboja kunigus; dėl nusudijimo vagio reikia daugybės liudytojų (svietkų,) reikia daug laiko kol vagį į kalinį įkiši, dėl nubaudymo kunigo liudytojų nereikia nejokių, teisintis jam negalima, ir gana kelių dienų dėl jo nusudijimo. Ir prie kunigo Zapkaus tųj pribuvo asesorius piningų reikalaudamas. Išgirdęs, kad kunigas neketa bausmės mokėti, megino (prabavojo) par bauginimą piningus išgauti tardamas, jog užpyks gubernatorius ir general-gubernatorius, ir prapuldyš jį, bet šis nepabugo, piningų asesoriui nėdavė, arielką jo negirdė, ir tųj išsiuntė prašymą į senatą, kad neteislingai uždėtą bausmę atmainytu. Akyvas dalykas; pirmas tai atsitikimas, kad kunigas skystusi net į senatą ant gubernatoriaus? Užprašau visus tūs kunigus, kurie iš pardaug gudrios savo politikos pripažįsta, jog uždėtą bausmę kūgraičiau reikia užmokėti, kurie sapnūja, buk ant gubernatorių negalima pasiskusti augščiau, laukti akis ištempus ar už tą skundimos nustums jie kunigą Zapką nū žemės ar ne. Ir dar negana to, kad pasiskundė, bet apreiškė asesoriui bausmės nedušęs. Vaikščiojimas kartkartėmis ir prašynėjimas kunigo žodžių neparmainė ir nė neįbaugino, piningų jis kaip neskaito taip neskaito. Ant galo, atėjo asesorius ir paskyrė ant ištaksavojimo už 50 rublių šiūs kunigo daiktus: stalą, lempą, kamodą ir net katekizmą Stagračynskio. Kunigas nusiuntė tųj prašymą prie gubernatoriaus, kad jo netaksavotu pakol nepareis atsakymas iš senato. Gubernatorius atrašė neišklausisęs to prašymo. Vienok taksavoti

kunigo daiktų labai palicija nedrįso ir traukė dieną nū dienos, labiausiai nenorėjęs jai užklejūti ant sienų apreikimų (ob javlenijū), jog toje ir toje dienoje bus taksas tokių ir tokių kunigo Vinco Zapkaus daiktų; žino, mat, palicija su kokia širdimi visi katalikai skaitys tokį pranešimą, o kas dar jū jau jiems nemalonu, jog žmonės tū labiau myli tą kunigą, kū didžiaus anas yra palicijos parsekiojamas; ant galo, jie patį savo darbo sarmatijas, nes kiekvienas šviesus žmogus, ar tai jis butu totorius ar žydas, o pagaliaus ir patį teisingie jie gudai išgirdę, jog kunigas už paržengimą rubežiaus savo parapijos turi mokėti 50 rublių bausmės, o ant to laiko neturėdamas pinigų kišenėje, turi nustoti reikalingiausių dėl savęs daiktų, kaip štai: stalo, lempos, kamodos, knygų, stebėdamos trauko savo pečius, peikia tokį Rosijos rėdą, ir keikia pačią paliciją; dėlto tai tokius savo darbus gudai nori paslaptėje užlaikyti, dėlto tai lietuviški laikrašči rupinasi jū apskelbti kaip visiems žmonėms, taip ir artojams, kurie dar to aiškei nesupranta.

Ant reikalavimo kunigo asesorius dalyse miesto butūse palicijos išklejavo apskelbimus apie nemiela kunigo daiktų taksą .5 dienoj grūdžio praėjusių metų atsiliko namūse kunigo Zapkaus, Karmelytų klebonijoje taksas, ant kurio palicija par apgaulę atviliojo kelius tiktai žydus, kurie išvydę ir supratę, kas čė dedas, tūj parsiprašę išėjo; daiktus-gi kunigo atpirko jo paprašyti žmonės ir žinoma paliko viską ant vietos. Asesorius gavo 50 rublių vienais dvikapeikis, dvilekis, — kapeikomis, ir skaitydamas jus labjaus užpyko ant kunigo, kaip šis už ištaksavojimą.

Aprašęs sekiotiną ir girtiną apsigimą gūdotino kunigo Zapkaus, turiu pridėti kelius žodžius nū savęs. Negera ir paiki yra nūmonė tū, kurie sako, jog bausmę uždėtą reikia tūjaus užmokėti, jog ant gubernatoriaus augščiaus skūsties negalima, anas, mat, galis suėsti kunigą. Tam, kas jau yra nubaustas, nebereikia norėti buti „išsitikiamu“ valdžiai, arba kaip palicija vadina „blagonadiežnyj“; ar mokėsi bausmę ar ne, jau palikai neišsitikiamu. Tas kunigas palieka valdžios suterštas, kurs, gauna nū jos kryžių ar medalį, ir jū labiaus apsunkena sau krutinę, jū daugiaus jū gauna, palikti neišsitikiamu valdžios turi malonėti kiekvienas

kunigas, ir kaip butu meilu, kad visi Lietuvos kunigai pakliktu tokeis (Damorauskeis, Jačinauskeis, Barauskeis ir tt. Tada gubernatorei nebeturėtu ant ko be pykti, nes visi butu lygūs; o J. M. Vyskupui, kurs visus tokius kunigus glaudžia po savo sparnu, nebereiktu galvoti, kaip ir kame jiems vietą dūti. Vienodas visų elgimos apgina ir nū didžiausio priešo. Šviesus protas ir plačia širdis turi mylėti netikt save, bet visą žmoniją!... *L. Aukupaitis.*

Varniai. Neseniai paklausiau vieno pažįstamo man Varnišchio, kas gero pus jumis girdėtis! Kas gero? atvertė užklaustas — o-gi tas pats geras kaip ir visur: tie patis vargai, tie patis prispaudimai, tos pačios maskolių nedorybės. Jei tamista nori ką gero apie Varnius išgirsti, tai sušnekinink kokį žilą senelį arba senutę, nū jų tai išgirsi kiek **tai gero buvo Varniūse kitados**; papasakos jie tamistai su ašaromis apie pranykusių Varnių šlovę, kada čion buvo Žemaičių Vyskupų buveinė, kada iš visų Lietuvos kampų plaukė lietuviška jaunūmenė į dvasišką Varnių seminariją, kada Varnių katedroj' atsilaikydavo puikios bažnytinės apeigos ir skambėdavo iškilmingi balsai karštų Dievo žodžių skelbėju. Šendieną vis tai pranyko. Vyskupų sostas tapo pirm 30 metų perkeltas Kaunam, o pernei liko galutinai pakasavota ir sena Varnių katedra. Į murus seminarijos net liudna paveizėti. Ten kur kitados dvasiška jaunūmenė šventas giesmes Dievui ant garbės giedojo, ten šendieną girdis tik nūlatini kazokų begidiški keiksmi O keikia jie netiktai iš papratimo, bet ir iš piktumo. Mat seni seminarijos murai, paversti į kazarmes, neirsta, senos grindis nepuna, seni stogai laikosi ir nekiura. Na tai maskoliams ir pikta, nėra mat kaip nū valdžios piningų iškaulyti „na riemont.“ Todėl nebegalėdami susilaikyti nū piktumo skundžiasi neretai kiti kitiems tarydami: „Bene velnias tūs murus išmuryjo?“ Tūmi tik apmaudą savo nugiežia, jog vasaros laikę, išeidami „ant manevrų“ tyčių visus kazarmių langus išdaužo, ir paskui pagrižę, už apturėtus „remontinius“ piningus naujus stiklus deda. Garbė jums, seni Varnių murai, kurių nei barbariška kazokų ranka neįveikia. Dūk Dievė, kad varniečių dvasios butu teip tvirtos kovoje su maskolišką dvasią, kaip tvirti yra jų seni murai. *A. J.*

Vilnius. Musų karaliukas Orževskis sunkei susirgo: igavo jisai pašonyje baisei didelį gužą, kursai pareina visados į vežio ligą. Pono Orževskio liga sulygšiolei buvo užlaikoma didžioje paslaptėje, nes tą labai lengvu buvo padaryti, kol jį gydė Vilniaus gydytojai: jiejie užlaikė paslaptėje jo sirgimą, nes anas pats to nū jų reikalavo, o nū paties ligonio slepė ligą, nes bijojo pasakyti jam, jog jį vežys éda. Užprašytas iš Berlino gydytojas drąsei apreiškė Orževskiui, jog jis turi vežį, ir, priežasties nesuprasdamas, paslapties neužlaikė ir kitiems tą pasakojo. Taigi Klingenbergis turi Viatką, o Orževskis kaipo didesnis ponas gavo vežį. Iš artymo nelaimės nėra ko džiaugties, bet linksmu matyti, kaip teisinga ranka Viešpaties baugina tūs, kurie nieko nesibijo. Slepias vargšas su savo ligą, nes žino, kad tas padarys džiaugsmą visai Lietuvai, o toksai džiaugsmas juk anam nemielas. Paskutiniamę numeryje „Graždanino,“ maskoliško laikraščio, skaitome, jog Petrapylyje vėl pradėjo visi kalbėti apie generalgubernatorysčių panaikinimą; mes pridursime tiktai, jog tą galės priskubinti smertis p. Orževskio.

L. Aukupaitis.

Gargždai. (Kauno rėd.) 1. Atsitiko man vieną kartą pakliuti į valsčiaus butą, kada buvo jamę daug-daug susirinkusių vyrų. Raštininkas išrokavo, kiek reikia piningų dėl atlikimo visų valsčiaus reikalų par ištisus metus. Atliko dar keletas rublių. Stebėtinas dalykas: iš tokio burio vyrų neatsirado nė vienas, kursai butu pakeleš balsą ir pasirupinęs apverti tūs piningus ant kokio nors gero daikto, nė vienas nepasigailėjo palikti jų ant gudiškų reikalų, arba stačei sakant padėjo į „mirską kapitalą,“ iš kur jau niekas nebeišims, jeigut kamę atsitiktu cerkvę statyti. Matydamas tokį pasielgimą ukininkų — katalikų, didžei susigraudinau ir pamislyjau: neišmintingi vyručiai, kada atsibusite iš to saldaus miego ir pradėsite žvalgyties ir suprasti, iš kokios pusės ir koksai priešas jums žabangas stato. Kad bučiau galėjęs, bučiau pasakęs: skaitykite „Tėvynės Sargą,“ jis apšvies jus ir apsergės nū visokių gudo žabangų; jus jo neskaitote ir griekai jusų dar tūm nepasibaigia. — Aną metą, kada gudai panorėjo savo abrozdus pakabinti vals-

čiaus butę ir mokslinyčioje, kiti, teip sakyti, krutines statė ir neprijėmė, o jūs kūveikiausei, su didžią iškilmeį ir linksmybę prijėmete jūs kaip geriausius daiktus. Atvažėvus popui šventinti tą abrozda, vėl susirinkote kaip ant kokių atlaidų ir patįs ant savo rankų nešėte jį į valsčiaus butą ir į mokslinyčia, o popas eidamas par miestą šlakstė į visas pusės. Žydų ožkos gavusios šalto vandens bėgo tolyn kriokdamos ir ūdega atstačius, o jūs, nors gavote ir į veidą su ašūtinu krapylu, apsilaižėte — daugiaus nieko. Pakabinus jums gudų abrozda mokslinyčios kertėje, popas pasakė pamokslą, įsakydamas jį gerai užlaikyti ir, peikdamas katalikų tikėjimą, vaikams ant visados prisakė prieš tą „ikoną“ melsties. Neilgai trukus, vėl susirinkote į valsčiaus butą ir be jokio vargo nutarėte dėti piningus ant aliejaus dviem gudų abrozdam. Ir kokias mylistas už tą visą apturėjote? Jums buvo žadėta: jei priimsite „ikonas“, mokesči bus sumažinti, visokios pavinastės palengvintos, ir nors Gargždus ugnis prarytu, vėl bus atstatyti. Tūtarpu-gi, ar jums lengvesnei yra kaip tiems, kurie „ikonų“ neprijėmė? Miestelį gaisras panaikino, o ar davė jums, kas žadėjo, nors vieną skaitiką? Jums yra dar sunkesnei, nes sudėjote 50 rub. ant „ikonų“ ir dabar dar turite dėti kasmetais piningus ant aliejaus. Par keles dešimtis metų už tūs piningus net muro bažnyčia butumite turėję, dabar nesigailite aliejaus prieš gudų „boga“, o ar užtektinai yra aliejaus bažnyčioje prieš Šv. Sakramentą, jums nė galvoje.

Pasakysite gal, ką čė tas rašytojas zaunija, juk tos „ikonos“ mums nieko nedaro: lai jos sau kaba kertėse pakartos. Trumpai atsakau, jogei par prijėmimą gudų „bogo“ nemažą žingsnį padarėte į pravoslaviją. Kaip kitados vienas karalius savo palociūse augino smaką, pripažindamas jį už dievaitį ir žmonėmis šerdamas, ir kad tasai smakas teip didelis užaugo, jogei reikėjo jam dūti po kelėtą žmonių ant dienos, ir iš tos priežasties karalius buvo priverstas atidūti ant prarijimo tam smakui savo tikrąją dukterį, ir tiktai šv. Jurgis išgelbėjo ją iš tos nelaimės, — teip jus, gargždiškei, auginate du dar nedoresniu smaku, nes vienam aukaujate savo vaikus, antram patįs savę ir

tikrai mūsų budelių. Ant dienos teišdūda biletus į Prusus kasmetą dar abiem sudedate ant maisto po 50 rub. Jūsų vaikai mokslinyčioje teip apsiranta su gudų „bogu,“ jog užėjus didesniai parsekiojimui iš karto gali tapti atskalonais. Jūs ant visko sutinkate. Dabar turite „ikonas“ valsčiaus butę ir mokslinyčioje; ateis laikas, kad valdžia lieps jas turėti staršinai, paskui kiekvienam starastai, tolesnei šimtininkams, dešimtininkams, kiekvienam valsčiaus sąnariui, ant galo kiekvienam ukininkui ir pasakys: priimkite dabar pravoslaviją, ir gargždiškei, jei teip toliaus elgsis, kaip lygšiolei, pirmieji neatsisakys nū stačiatikystės. Jūs, žinoma, gal da to nesulauksite, tai susilauks jūsų vaikai, ar vaikų vaikai. Jūs savo neišmintingu pasielgimu darote skriaudą visai Lietuvai; kaip anai vištai, kuriai gospadine padėjo varnos kiaušius, išperėjus varniukus, kad tie paaugę iškapojo akis, teip ir jūs, nesuprasdami ką gudų gospadine užmano ir jos priklausydami, kagojate akis savo motynai Lietuvai.

Nūširdžei jūs mylėdamas ir trokšdamas jus parsergėti ir pamokinti, kaip išsisaugoti to viso, meldžiu užlaikyti šiuos dalykus: 1) pameskite girtūklystę; 2) rupinkites kiekvienas įgyti „Tėvynės Sargą,“ kuri galima gauti Tilžėje prie Šenkės; 3) staršinas, sudžias, starastas ir kitus valsčiaus sąnarius rinkkite šviesesnius, blaivus, kurie nepasidātu visiems gudų užmanymams, kaip nepasidavė kretingiškei, alsėdiškei ir kiti; 4) į mokslinyčią patalpinkite savo Dievo muką, kad vaikai galētu prieš savo kryžių melsties; 5) patįs sergėkites nū prastų apsiejimų, sergėkite vaikus ir šeimyną, skaitykite iš atidės „Tėvynės Sargą,“ — tai bus jums pramanėle ir išmoksitė dorai gyventi ant svieto, mokėsite ir nū gudų žabangų atsikratyti. —

2. Gargždų paliceiskis činauninkas yra įgyjęs visas maskoliškas dorybes: be degtinės ir paleistuvystės negali apseiti nė valandos, nemoka pasakyti nė vieno sakinio be keiksmų, rustybė pas jį didžiausiamę laipsnyje, kartomis mušti pirmutinis, naktimis ūlevoja, par dieną miega. Praėjusią vasarą, ar tikėsite, su rogėmis važinėjos po Kretingos miestelį: prigeręs, mat, užkinkė į roges šimtininkus ir tokiu budu iš palicijos buto nuvažiavo pas sudžią, stiklinės draugą, tikt žinoma nakties laikę. Garsingas tas činauninkas yra

tikt dėl 15 žmonių; nors didžiausį reikalą turėtumei, ligos ar bado butum prispaustas, laukki keletą nedėlių, iki bilietą nū jo išgausi. Girdėjome, kad aną parkelia į Vabalnikus* tegul sau greičiaus tas nepraustburnis išsivelka iš mūsų miestelio, gailu tikt sąbrolių vabalnikiečių. Niekur nemačiau tokių maskolių — piktadėjų, kaip Gargždūšę. Ciecoriaus dienosę tai ir regėsi, kaip jie velkas į bažnyčią. Žandarai, mokytojas, kaip vilkas sekdamas paskui vaikus, apicierei su kareiveis ir visi činauninkai renkas tošę dienosę į bažnyčią nemelstus, bet Dievo namus išniekinti savo nepadoreis apsiejimais, kunigus daboti, o paskui klebonijoje prisigerti. Neužprašius klebonui jų ant pietų, tūjaus keršija, baido atmonijimu, ir dabar kaip girdėjau stato klebonui žabangas. Nelaimingi mūsų kunigai ir mes! Kada-gi prašvis dėl mūsų nors maži teisybės spindulei?

Miesto ir sodos Apžvalgytojas.

Kamę dabar kunigas Stakiala?

Visoje Zemaičių vyskupystėje pakilo tas klausimas, ant kurio kiekvienas trokšta išgirsti atsakymą. Pirmiaus, negu dūsiu atsakymą, pamynėsiu keleis žodžiais apie patį kun. Stakialą. Nė vienas kunigas Lietuvoje neįgyjo tokio garso, kaip kun. Stakiala: kiekvienas jį pažįsta, kiekvienas daboja jo žingsnius ir žingeidagai klausos, koks bus su jūmi galas. Regis, nė kūm jis neatsižymi, vienok jo darbavimos dėl mūsų yra svarbus.

Užbengęs Kaunę dvasišką seminariją, 1885 metūšę išvėstas į kunigus, pirmiausei buvo kamendoriumi Švieksnoje. Karštas mylėtojas savo tėvynės ir kalbos, jis nėkūmet neapleido prakės, neparaginęs žmonių prie skaitymo ir nepaskyręs tam tikslui geresnių knygų ir laikraščių. Išdalinęs žmonėms šimtais platesnių katekizmų, įvedė visoje parakvijoje vienodumą kalbėjimę poterių ir gyliaus išmeigė žmonių širdysę tikėjimiškas tiesas. Tamę laikę išėjo maskolių užginimas kunigams giedoti mišias ir pildyti dvasiškas priedermes kitosę parakvijosę. Kun. Stakiala pirmasis tam prieštaravo ir niėkino tokį svietiškos valdžios ne į savo dalykus kišimos. Todėl parvažiavęs į savo gimtuve, Pompenūšę laikę giedotinas mišias ir spaviedojo. Gubernatorius apie

*) Panevežio apskr. Vabalnikūšę, mat, sedės penktas asesorius, nes lygšiolei Panevežio apskrityje buva tikt keturi.

tai gavęs žinoti, uždėjo ant kun. Stakialos 25 rub. štropo. Tasgi ir čė nepasirodė bailum: piningų nemokėjo. Tūmet asesorius, surašęs jo daiktus, apgarsino jų publišką išpardavimą (licitaciją), bet išmintingi Šviekšnos parapijoniš n'ėjo ant licitacijos ir nebuvo kam išpirkti paskyrto pardavimui daiktų. Tada maskolei, apgarsinę kun. Stakialos licitaciją aplinkiniūšę miesteliūšę, suvadino burliokus ir žydus. Susirinko ir šviekšniečėi — nepirktu, bet savo kunigą apgintu, ir palicija nemažai butu gavus par šonus, kad kunigas nebutu malonei atsišaukęs prie žmonių nekušinti palicijos tarnų. Kamendoriaus ką tikt išvęsto, žinoma, mažas turtas. Pritrukus daiktų pardavimui dėl išrinkimo uždėto štropo, kun. Stakiala pavelyjo išstatyti ant licitacijos ciecoriaus portretą. Čė palicija sumišo, nebežinodama ką bedaryti. Užklausta gubernatoriaus, tas atsakė; palikti portretą pas kunigą. Nemaž buvo jųkų, kada aprašė tą atsitikimą vokiški laikraščėi, išreikšdami ant paišinių palicijantus: vieną vilkantį nū kun. Stakialos pečių marškinius, kitą traukiantį nū koju batus ir tt. Šėndieną dar maskolei atmena, kiek turėjo vargo, kol surinko už kun. Stakialos daiktus 25 rub., kad teip visi darytu, maskolei paliautu štropavę kunigus.

1887 m. kun. Stakiala tapo parkeltas į Siesikius už kamendorių. Ir čė rado sau dirvą ipatingam darbavimos. Daugybė čė gyvenančių bajorų įvedė tą paprotį, kad bažnyčioje, lankant kunigui ligonis ir prie kitų apeigų giedodavo lenkiškai. Žmonės, patiš nemokėdami lenkiškos kalbos, turėdavo samdyti moteriškę pasitikti kunigą prie ligonies su lenkišką giesmę. Koki buvo Dievui garbė iš tokio giedojimo ir žodžių iškraipymo, kiekvienas supranta. Emės todėl kun. Stakiala tą paprotį naikinti; par tat žinoma, nepatiko bajorams ir metus tikt išbuvęs Siesikiūšę tapo parkeltas į Alšvangą už kamendorių. Neilgai trukus, buvo jam pavesta Peliksbergę pilija Kurliandijos rėdyboje. Čė visą savo atidę atkreipė kun. Stakiala ant išnaikinimo tarp latvių girtūklystės. Nepadoru buvo veizdėti, kaip krikščioniš eina į karčiamą ties pat bažnyčios stovinčią. Nemažą pelną iš to traukė baronas Štempelis, dėlto nepatiko jam, kad kun. Stakiala užgyne žmonėms lankyti tą karčiamą. Pradėjo tas baronas ant kunigo kablių jieškoti ir nuvyko jam tas užmanymas. Kun. Stakiala iš sakyklos išpeikė protestantų mokslą, priešininkai-gi pranešė maskoliškai valdžiai, buk jis paniėkinęs pravoslaviją. Administracija

nežiurėdama į tą, jog kun. Stakiala parodė valdžios užtvirtintą latviškų pamokslų knygą, kurios ant sakyklos prisilaikė, pridėjo dar keletą melagysčių, buk ciecoriaus šventėmis liepęs savo tarnams darbą dirbti ir pats už ciecorių nesimeldęs, perstatė tą visą ministeriui, kurs nusprendė jam vienus metus atsėdėti Kretingos klioštoriuje, kamę ir papūlo 1889 metų. Atsedėjęs klioštoriuje paskyrta laiką, kun. Stakiala nebegavo nū valdžios vietos, bet kaipo ligonis, vyskupui prašant, o ministeriui pavelyjant, pasiliko klioštoriuje ant ilgesnio laiko. Vienok jo tėvas išgavo daleidimą gyventi sunui savo gimtuvėje. Kadagi paskiaus vyskupas parsitikrino, jog kun. Stakiala neteisingai konsistoriaus apsirgintas, keletą kartų davinėjo jam tai kamendoriaus, tai altaristo vietas, bet generalgubernatorius neleido jų užimti. Tokiu budu kun. Stakiala tapo auką tarp dviejų valdžių; dvasiška vyresnybė dūda jam vietą Kauno rėdyboje, Orževskis-gi, norėdamas parodyti savę už vyskupą vyresniūju, skyrė jį į Kurliandiją, kamę vietos nustojo. Bandė dar kun. Stakiala parsikelti į Žytmieriaus vyskupystę, bet maskoliška vyresnybė antato nesutiko; norėjo parsinešti į Vilniaus vyskupystę, bet Žemaičiu vyskupas neleido, tarydamas: Tu ir man esi reikalingas. Tokiu budu išbuvo kun. Stakiala be vietos pas savo tėvą ir gimines 4 metus.

Nors paliejia dabojo kiekvieną žingsnį, nors iš visų pusių buvo sukrampytas, mokėjo vienok kun. Stakiala žmonėms tarnauti, už ką po šiai dienai mes jam dėkingi esame. Gerai jis išidemėjo kokios ydos viešpatauja tarp žmonių Panevežio apskrytyje. Skaudėjo jam širdis veizdint, kaip žmonės vienas kitą žudo par provas. Netingėjo todėl pats valsčiaus ar miravo sudę bylų klausyti, nekartą stengės susivaidusius į vienybę suvesti ir prieš maskolių neteisybes parsėpėti.

Gerai pažinęs viešpatystės įstatymus (zokanus) ne vienam davė rodą ir užstojo už nuskriaustūsius. Buvo jis sąnariumi Pompenų valsčiaus banko, kurs už savo rėdytojų neteisybes tapo valdžios panaikintas; kaip gelbėjo nukriaustūsius ir kaip kariavo su administracija, imančią kišius nū kaltininkų, išrodyta šio laikraščio 4. numeryje praėjusių metų. Budamas pas žmones, rupindavos jiems papasakoti naudingus dalykus, mokindamas turtų neaikvoti, ragindamas prie skaitymo ir atitraukdamas jaunūmenę nū neišmintingų žaislų (zabovų.) Pats visūmet blaivus prikalbinėjo žmones pamesti degtinę, išrodydamas kokią bledę jį atneša.

ukininkams ir samdininkams. Kaip mylėjo jis savo kraštą ir žmones, matyt iš to, kad kiekvieną vadino „broliuku.“ Kur ėjo, ką darė, vis mislyjo, ką gerą padaryti „broliukams.“ Turėdamas gerą širdį ir trokšdamas „broliukams“ tarnauti, kun. Stakiala vienok asabiškai buvo parsekiotas. Prigulėjo, mat, jis prie tokių žmonių, kurie neatsižvelgdami drebia tiesą į akis ir neužkenčia veidmainių ir valdžiai prisimeilaujančių. Nekartą už savo aštrumą buvo vyskupui skūstas, kurs už tą jį bausdamas pagirdavo už jo dorybes ir atsiturėjimą prieš neprietelių žabangas. Buvusis Kauno gubernatorius Klingenbergis ipatingai ant jo buvo įpykęs: daug kartų žadėjo jį išgrusti į Maskoliją ir uolat jam pinkles taisė. Nekartą vienok jis viršų gavo ant Klingenbergio. Kad tas jam nedavė bilioto kur nors su reikalais važiuoti, nukeliavo tad pas Orževskį su skundą ant Klingenbergio. Kad-gi Orževskis sakės, buk jis esąs didžiausiu kunigų pardėtiniu ir buk nū jo prigulįs suteikimas kunigams vietos, kun. Stakiala didžiavyrio drąsumu jam atkirto, užstodamas už tiesas vyskupui prigulinčias. Išskaitęs čielą eilą nusidėjimų prieš svietišką vyresnybę kun. Stakialos, ant galo pavelyjo jam Orževskis važinėti po Kauno rėdybą be jokio bilioto. Tūmet Klingenbergis su savo tarnais da labiaus pradėjo sergėti jo žingsnius. Daug vargo prityręs kun. Stakiala matydamas, kad, Klingenbergiui Kaunę tebesant, vietos negaus, užmanė prašyti ministerijos pašalpos, kuri jam atsakė, jog alga mokas tikt tiems kunigams, kurie užima vietas parakvijose, bet kad apturėjo Klingenbergio prašymą iškelti kun. Stakialą iš Panevežio apskryčio kitur kur, ant galo suteikė jam vietą Kretingos klostoriuje, paskyrdama 100 rub. kasmetais jam užmokėti iš palukanų bažnytinio turto ant drapanų ir išsakydama klostoriui jam dūną dūti. Klingenbergiui išvarymas kun. Stakialos iš Panevežio apskryčio buvo reikalingas dėlto, kad jis nebgalētu vesti reikalų Pompenų suirusio banko. Teip tatai 1895 m. šv. Jono dienoje Pasvalyje par atlaidus palicija sugrobus kun. Stakialą nugabeno į Kretingos klostorių, apreikšdama, kad jau nustojo jis „priviliejaus“ be bilioto važinėti. Klingenbergis mislyjo nnsikratysiąs tokiu budu kun. Stakialos, bet veltui. Ant 2 dienos rugpjučio tūšę pačiūšę metūšę Aplinkinio (Akrūžno) sudo pavadintas kun. Stakiala pribuvo į Kauną. Tūtarpu Klingenbergis apgarsino jo Kaunę nebuvimą, liepė visur jieškoti ir atradus į klostorių nugabenti. Palicija pamačius jį Kaunę bevaikštinėjant pradžiugo sugavus pabėgusį. Bet kun.

Stakiala nuvedė paliceiskį į sudą, kamę pirmsedis ant užklausimo patvirtino, jog kun. Stakiala par visą laiką buvojo sude, nepabėgęs iš klioštoriaus, ale „paviestką“ iššauktas. Tokiu budu palicija užsisarmatijusi iš Klingenbergio melagystes ir matydama, jog kun. Stakiala turėjo tiesą pributi į Kauną, ir negalėdama išpildyti savo gubernatoriaus įsakymo, pradėjo kitų kablų jieškoti ant kun. Stakialos. Tam tikslui užklausė jo, kamę jis turi gaspada, norėdama, žinoma, prisikabinti prie kauniškių kunigų, kurie jį priėmė ant nakvynės ir davė jam valgyti. Suprasdamas tai kun. Stakiala atsakė: „mano gaspada: Nemuno krantai, miesto sodnas ir tiesdarystės (sудо) butas.“ Če nieko nepešusi bandė palicija prikalbinėti jį, kad pasirašytu ant Klingenbergio cirkuliario, užginančio statydinti ir šventinti naujus kryžius. Bet kun. Stakiala trumpai atrėžė: „Jūsų gubernatorius kryžių statymą vadina nauju išmislų, o tai ne tiesa: jis begediškai melūja, nes da ant svieto jo nebuvo, o kryžei Lietuvoje visur jau stovėjo, — todėl cirkuliario neklausau ir ant jo nepasirašau.“ — „Kad teip, mes pagal gubernatoriaus įsakymą, kalbėjo palicmeisteris, varome Tamistą pesčią nū „karaulkos“ iki „karaulkai“, kol nepribusi į Kretingą.“ — „Gerai, jei norite regėti antrus Kražius, aš einu pesčias, veskite tikt manę!“ — atsakė kun. Stakiala. Tą išgirdus palicija vežtė nuvežė kunigą į Kretingos klioštorių. Tūšę pačiūšę dar metūšę grūdžio mėnesyje turėjo kun. Stakiala važiuoti savo reikalūšę į Panevežio sudą. Kada-gi sprauinkas, Klingenbergiui užginant, bilioto nedavė, kun. Stakiala pranešė apie tai ministeriui ir, prašydamas jo apginimo nū Kauno administracijos, nieko nesiklausęs nuvažiavo į sudą ir atgal sugrižo nieko neužkabintas. Veltui Klingenbergis paskiaus jo klausinėjo, dėlko tai padarė, — atsakymas buvo trumpas: viešpatystės įstatymai augštesni ir svarbesni yra už kokius ten administracijos parėdymus. Kada-gi dar kun. Stakiala apskundė Klingenbergį prokurorui už trukdymą Pompenų banko reikalų, tas teip ipyko, kad pareikalavo nū vyskupo uždarymo kun. Stakialos lignonbutyje. — Reikia žinoti, kad kun. Stakiala gyvendamas klioštoriuje, neveizdint į sprauinko užginimą, pildė bažnyčioje visas dvasiškas priedermes, ko negalėjo kitur daryti. Žemaičių konsistorija, matydama, jog kun. Stakiala nuveikė paliciją ir gali jau atvyrai bažnyčioje darbūties, nū savęs dar prisakė, idant už dūną padētu kunigams — zokoninkams tarnauti Kretingos parakvijoje. Su

visą atidę tad ėmės kun. Stakiala už darbo ant grynai dvasiškos dirvos. Darbavos bažnyčioje, bet nemaža jo buvo įtekmė ir už bažnyčios slenksčio. Nėra ko stebėtis, jog trumpamę laikę Kretingos parapijonis labai prie jo prisirišo. Visokiems reikalams atlikti vien tikt jo prašė, aplenkdami senelius bernardinus. Tiems, žinoma, nemalonu buvo regėti ir girdėti, kad žmonės labiaus kreipias prie kun. Stakialos, o pakilus parapijonių užmanymui prašyti vyskupo, idant jiems ant visados dūtu „sviecką“ kleboną, įvyko nesutikimai ir barnei. Vyskupas dėl kloštoriaus paturėjimo, nes maskolei jūs naikina, liepė kun. Stakialai atsi-traukti nū tarnavimo parapijonims, palikus tą darbavimos vien tikt zokoninkams. Iš to nelabai nuliudo kun. Stakiala, nes visūmet buvo paklusnus dvasiškai valdžei. Tikt jam nežinant už ką ir visai nelaukiant štai atbildėjo ministerio parėdymas, liepiąs uždaryti jį tamę pačiamę kloštoriuje ant dviejų metų. Atsitiko tai spalį mėnesyje praėjusių metų. Nustojęs liūsybės ir neturėdamas vilties ją atgauti, budamas dar nemalonu svečiu kloštoriuje, kun. Stakiala buvo priverstas su didžiu skausmu palikti savo tėvynę ir slapčią išsinešinti į užrubežį. Ten, kaip girdėjau, pastojo į akademią, idant, užbengęs augštesnius mokslus ir davęs savę pažinti vietinei dvasiškai valdžiai, su naudą galētu darbūtis. Mes „broliukai“ labai jo gailemos, bet pažvelgę į jo padėjimą Lietuvoje, gerai, — sakome, — kad išvažiavo iš mūsų krašto, nes ten ir bažnyčiai bus naudingas, ir savo tėvynės reikalus atmintyje turės. Dėlto-gi linkėjame jam kūgeriausios kloties, ačiu sakydami už jo darbus Lietuvoje!

Gyvenk tėvynei, prieteliams:
Garbę atidūs tavo pelenams.

Broliuks Augštaitis.

II.

Žmonės užrustina V. Dievą par girtūklystę tadą,
kadą Jį labiausei garbinti ir prie Jo šaukties turi.

(Pabaiga.)

Paskirta yra žmonėms vieną kartą mirti. Didei svarbi valanda tam, kurs parsiskiria su šiū svieta, o kitiems didei verksminga ir dūdanti medžiagą dėl naudingiausių ir svarbiausių dumojimų. Senei yra pasakyta, jog laimingas tas, kurį nelaimės kitų daro atsargiu. Nėra ant šio svieta didesnės nelaimės žmogui, kaip smertis, nės nū tos valandos jau pasibaigė tam žmogui laikas uždarbio ir Dievo mielaširdystės, o prasidėjo amžinastis laiminga, arba nelaiminga pagal to, koks buvo gyvenimas; dėlto kiti žmonės, kurie gyvi paliko, turi parkratyti savo sąžinę ir gyvenimą teip surėdyti, idant valanda smerties butu jiems pradžia naujo garbingo gyvenimo, o kitiems gražiu paveikslu. Negana pačiam naudoti, bet reikia ir numireliui padėti Dievo teisybei užgana padaryti, dėlto yra paprotis teip senas, kaip svietas, laikyti namusę kunus numirėlių, idant gentis, sąsėdai ir kiti, atėję paraminti nuliudusius namiškius, patis dvasiškai naudotus ir už dušią pasimelstu. Prie to atsitikimo rodos nė mislyti neišpūla apie kokius norint raskaziūs, linksmybes, vaišes; iš toliaus atkeliavusiems reikia dūti valgyti, kad nealktu, nės be to negalima yra apsieiti. Bet velei nelaimė! Prie laidotuvių žmonės teipogi negali apsieiti be arielkos. Tiems, kurie numirėlį apdaro; tiems, kurie gieda ir meldžiasi; tiems, kurie ateina siratas, arba našlę pagūsti — dūda arielkos. Tankei atsitinka, jog giedorei teip prigeria, kad raidžių, arba litarų nemato ir negali žodžių aiškei ištarti. Tokio giedojimo negalima klausyties, o apie supratimą žodžių iš šalies, nėra ką sakyti. Yra giesmė, kurioje prie galo padėta: „Šelpk Š. Magdalena su savo maldomis;“ apšilė nū arielkos užgiedojo: švilpk Š. Magdalena su savo maldomis. Iš daugybės paveikslų vieną padėjau tokio kraipimo žodžių, kad prasmė atsimaino, iš šventos giesmes pasidarė išjūkimas Dievo ir šventuju.

Kiekvienas skaitytojas daug tokių atsitikimų žino ir aiškesniam supranta, kad iš to jokios garbės Dievui, nė numireliui naudos nėra. Teip melstis, yra tai Dievą rustinti ir Jo koroną ant savęs užtraukti. Kas gali apokūti, kiek ant tokių laidotuvių yra griekų? Giedorei turi pasistatę butelį arielkos ir geria nūlatai, kiti jau girti miega, o visur apkalbos, parkratinėjimai darbų numirelio ir jo namiškių, o nekartą atsitinka po kertės begedystės. O tai ką daro arielka!! Arielka teip apjakina prōtą, jog kunas numirelio akysę, atmintis apie savo galą nedaro jokio įspūdžio ir nesutur nū grieko. Nekartą atsitinka, jog pagrižę iš kapų eina į karčiamą ir tenai gailėdamiesi numirelio parbuna iki velumui ir pasigeria. Idant to viso nebutu, reikia nedūti nė vienam arielkos. Geriaus tegul bus žmonių mažai, bet dorų, nekaip daug, o girtūklių. Arielka pati par savę nėra bloga, nei prakeikta; joguei prie jos žmonės tur patraukimą ir par daug gerdami žudo savę dar šiamę gyvenimę ir nesuskaitomas nelaimės užtraukia ant visos savo šeimynos, kaip matome iš pardaug tankių atsitikimų, o prie to viso po smerties eina į peklą; dėlto dvasiški vadovai teip labai jos neužkenčia ir stengiasi žmones nū jos atitraukti. Nevienas pradėdamas gerti neturi to noro **pasigerti**; vienas kitą beragindami nepajunta, kaip pardaug prigeria, o susiturėti jau negali, nės noras gerti visus dorus jausmus pargalėjo. Nėra kito vaisto ant išnaikinimo girtūklystės, kaip tiktai tvirtas užsidėjimas suvisu jos negerti, nepirkti ir svečiams nedūti. Yra be jos, t. y. arielkos daug visokių skanių gerimų, nevodingų, kureis gaspadorius gali svečius vaišinti. Rašydamas apie arielką, noriu dūti naudingą parspėjimą apie tą, kokios maldos vietoje giesmių daugiau dvasiško pelno dūda įpatingai ant laidotuvių. Yra pareiškimas maldų knigoje „Šaltinis“ apie poterius; tenai išguldyta, jog už visus poterius ir maldas „Tėve mūsų“ ir „Sveika Marija“ yra naudingiausi, nės pats Jezus Kristus, Arkaniolas Gabrieliūs, Š. Elžbieta ir Bažnyčia sudėjo tas maldas, kuriose viska syra, ko tiktai žmogus gali nū Dievo reikalauti. Dėlto rožančius Panos Marijos yra malda geriausia už visas kitas maldas, kokės, žmonės gali kalbėti, nės susideda iš „Tėve mūsų“ ir „Sveika Marija.“ Vietoje

giesmelių butu labai gerai rožančių kalbėti, arba giedoti be partrukio ant laidotuvių. Gerai butu giesmeles tikiai ir Litaniją giedoti, o likusius poterius kalbėti. Kas ant trumpo laiko ateis ant laidotuvių, vietoje nereikalingų kalbų, sukalbės nors dalį rožančiaus. Nereiks giedorių už arielką samdyti, nes visur yra žmonės dievobaimingi, mokantys rožančių kalbėti. Leidžiant numirelį į kapus, nevalna šneketis; ir tūmet geriausei padarysite, jei kalbėsite rožančių. Gal nevienam tas mano užmanymas nepatiks, bet prašau pirma iširti, t. y. atlikti laidotuves teip, kaip yra aprašyta, o tūmet pasiukvatysite ir patiks jums ant visados. Dangus, dušios čiščiuje ir visi dori žmonės džiaugses iš to ir su pagalba Dievo mylistos patrauksite ir atšalusius žmonės prie Dievo garbės. *Blaivininkas.*

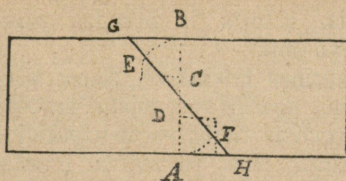
Patarmės dėl staliorių.

§ 3. Abliai.

Ablių **apitaisas** reikia dirbti iš kieto ir stipro medžio, nemainančio lyties ir nebijančio trynimo, kaip antai: iš skroblo, grušo, klevo. Visa gudrybė dirbant abliams apitaisas — nutaisyti kiaurinę; tą dalyką tūjaus čepat aiškiai išguldysime.

1. **Draskablis**, arba **šarpublis**, praveri tūkart, kai priseina nuabliūti kalvas, pavirši nulyginti. Jo ašmenis yra pusapvaliai nugalasti, todėl jis jema storą skiedą ir drožia labai greitai, bet nelygiai, darydamas negilius ravelius. Kiaurinė geležei iškišti pašliedinta į pusę stačiosios kertės (45°): užžymėti galima pridėjus pusę vinkelio (veizdėk p. 32). Kiaurinės apačia turi būti nemaža, bet erta, kad galētu lengvai praleisti storas skiedas. Apitaisos apatiniasis šonas, arba apačia, veikia nusibraizo ir pagenda, įpatingai priešakinė kiaurinės kantis; todėl ton vieton įdedama lentelė kaulo arba geležies, ar vario, o kartais ir visą apatinį, šoną apdedama storą varinę ar geležinę skardą, priveržiant šrubais.

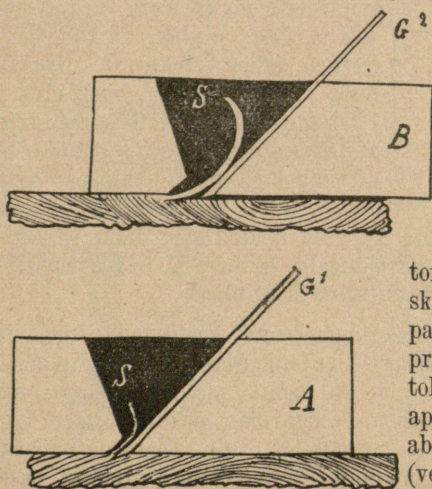
2. **Viengelažis ablius** turi lygius ašmenis, drožia lygiaus už šarpublį, gan sparčiai varo darbą, bet plėšia ir nedera dailiamam darbui; vienok reikalingas kiekvienam mestriui, nes tokiu ablium prasideda abliavimo darbas. Dubeltavasis ablius dera tiktai paviršiui jau nuabliūtam — nuplyninti, bet pats

P. 35.

pusiau, išžymėk kamę yra pusė, pridėk vinkelį ir užbrėžk delikatiniai liniją A B, kurią padalyk į tris lygias dalis (cirkeliu); tada vieną cirkelio kojelę pastatyk ant krašto galę linijos B ir nū žymelės (trečiosios dalies linijos) C su antrą cirkelio kojelę užbrėžk apvalią liniją liki krašto; paskui pastatęs vieną cirkelio kojelę punkte C, su antrą kojelę užbrėžk tokią pat liniją nū krašto B liki užkertant pirmąją apvaliąją liniją punkte E. Teippat ir iš antrojo linijos galo A cirkeliu užbrėžk nū D apvalią liniją, o iš punkto D brėždamas antrąją apvaliąją liniją, užkirsk pirmąją apvaliąją liniją (punkte F). Pridėk linealą prie užkirtimų E ir F ir užbrėžk liniją: ta linija EF parodys pašliedinumą kiaurinės viengelažiui abliui.

Pačios kiaurinės vidus parodytas ant p. 37: čionai galima

P. 37.

abliavimas dubeltavūju ablium nėra greitas. Viengelažiui abliui įkišti kiaurinė apitaisoje dirbasi sekančiu budu. Ant p. 35 regi vieną apitaisos šoną ir ant jo parodyta kiaurinės pašliedinumą. Paimk jau gatavai nuabliūtą apitaisą, jos šoną ilgumą padalyk

regėti, kokia yra kiaurinė nū viršaus ir nū apačios. Nū viršaus kiaurinė jū didesnė, jū yra geresnė, dėlto kad jūba neužsikemša skiedomis. Nū apačios kiaurinė jei didelė, tadą ablius lengvai drožia, darbas šarpesnis (spartesnis), bet vietomis giliai išplėšia, dėlto kad skieda S (veizdėk p. 37 B.), pakelta nū medžio, ne tūjaus prisispaudžia ir todėl skeliasi tolyn pati. Jū mažesnė nū apačios kiaurinė, jū lygias abliūjasi, dėlto kad skieda S (veizdėk p. 37 A.) kaip tiktai pradeda kilti augštyn, tūjaus

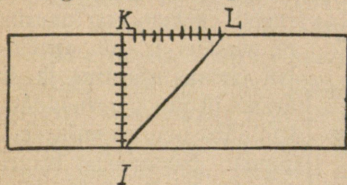
pat antrasis jos galas prisispaudžia, užlužta ir nebegali skilti tolyn, pertatai ir darbas randasi plynėnis.

Dar reikia išidėmėti, jog kiaurinės priešakinė siena nėra tiesi, bet kreiva tokiu būdu kad nū apačios ne tūjaus pradeda eiti platyn, bet nū pradžios eina lygiai ir tiesiai pagal užpakalinę sieną, o paskui jau staigiai užsilaužusi, eina pašliedinai į antrą pusę, kaip galima regėti ant p. 37 A. ir B.

Tai dirbasi dėlto, kad įlgainiui bedylant apitaisos apačiai pati kiaurinė nepasididintu. Kiaurinei reikia būti plynai, kad skiedos nekibtu. Apitaisos ilgis liki 11 colių, o plotis liki $2\frac{1}{2}$ colio.

3. **Dvigelažis**, arba **dubeltavasis ablius** drožia visai plynai, neimaž neužplėšdamas, žinoma, tūkart kai gerai nutaisytas (nuriktūtas); įpatingai jis dera medžiui, turinčiam susisukusias kartas, šakotam ir raupliui abliūti. Šio abliaus aštrioji geležėlė vos tiktai atpjauna skiedelę, tūjaus pat antroji geležėlė užlaužia tą skiedelę, ir todėl jį nebegali skilti tolyn; taigi dėlto dubeltavasis ablius ir neplėšia.

Be dubeltavojo abliaus negali apseiti geras staliorius. Kiaurinės geležei idėti pašliedinumas nutaisoma šiteip: atmastavęs

P. 36.

apitaisos šono trečiąją dalį (veizdėk p. 36), pridėk vinkelį prie trečios dalies žinklo ir užbrėžk liniją IK; tą liniją paskaidyk į 12 lygių dalių ir 10 tokių dalių atidėk su cirkeliu prie pat krašto nū linijos IK tolyn (kaip parodyta ant p. 36); lai punktas L bus galas dešimtosios dalies; tadą nū galo dešimtosios dalies (L) užbrėžk pašliediną liniją liki antrojo galo linijos IK: **šita pašliedina linija parodys pašliedinumą kiaurinės.**

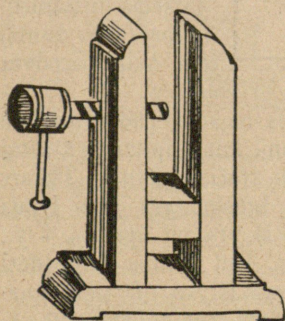
4. **Leistuvus** butinai reikalingas prie suleidimo išdirbinio dalių ir įpatingai tūkart, kai priseina nulyginti ilgus ir plačius paviršius. Jo apitaisos ilgis liki 33 colių, plotis ir augštis liki $3\frac{1}{2}$ colių. Jo geležis dubeltava; kiaurinės pašliedinumas toks pat, kaip dubeltavojo abliaus (veizdėk p. 36). Kiaurinės apačia dirbasi ne pačiame viduryje apitaisos, bet truputį į priešakį pasitraukia. Geležis platesnė už abliaus geležį.

5. **Pusleistuvis** praveri apdrožti dideliems paviršiams. Jo geležis nedubeltava, bet vientisa, gali būti su tiesiais ašmenimis arba ir su pusapvaliais it šarpublis. Jo apitaisa liki 20 colių ilgio, liki $2\frac{1}{4}$ c. pločio ir $2\frac{3}{4}$ colio augščio. Kiaurinės pašliedimumas yra bemažko toks pat kaip viengelažio abliaus (truputėli didesnis). Didelius paviršius abliūjant, su naudą pavadūja šarpublį arba viengelažį abliū.

6. **Lentleistuvis** reikalingas labai ilgoms lentoms suleisti, dirbant grindis, pieras ir t. p. Yra tai tas pats leistuvas, bet ilgesnis ir turis iš abiejų apitaisos galų po du rankturiu (nės jūmi abliūja [darbinikai dvėjau), o apitaisos apačioje iš abiejų kraštų prisegtas siauras lištvas, dėl nenuslydimo nū abliūjamosios lentos, dėl nesikraipymo.

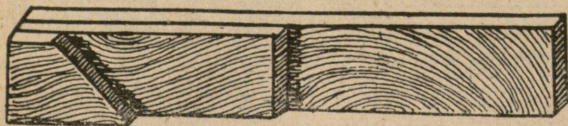
7. **Iškypasis abliū** yra tai tas pats viengelažis abliū, tiktai jo kiauvinės apačia yra iškypa, pertatai geležis iškypai išideda: šitoks abliū lengvai drožia medžią iš galo, nereikia tadą turėti iškypai, bet stačiai. Veizdint į apitaisą iš apačios, jos kiauvinė neina stačiai skersai apitaisą, bet iškypai (išklimbai, įžambiai).

Ožaitis parodytas yra ant p. 38. Jo sąstata aiški iš pailšinio. Augštis liki $2\frac{3}{4}$ pėdų (= 33 coliai), žandų storumas 3 coliai, platumas 5 coliai; žiočių platumas liki 7 colių. Meistrui praveri turint tokių ožaičių 5 ar 6 štukas. Jie reikalingi ilgoms lentoms suleisti, dirbant grindis, pieras ir t. p. Lentos dedasi į žiotis ir prisiveržia šrubu. Jū plonesnės lentos, jū daugiau reikia ožaičių joms paremti. Lentos nū 2 colių storumo ir 5 mastų ilgio galima įdėti į ožaičius galais iš abiejų galų po vieną, o viduryje nereikia paremti. Lentoms turint $\frac{1}{2}$ colio storumo, ožaičiai

P. 38.

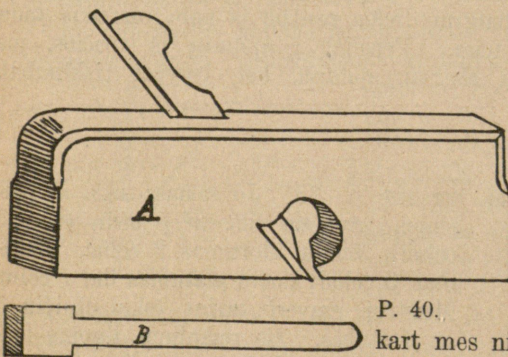
statosi po vieną mastą atstū nū vienas antro. Leidžiant bent kelias lentas vienkart, nebus pro šali pastačius ožaičius tankiaus. Ar tiesiai nuleista, kūgeriausiai pažįsta akis, veizdint iš galo prieš šviesą.

P. 39

ir plonumo, nėra patogu įveržti jas į varstatą. Lentelės šoną prideda prie tinkamos kertės (ar tiesiosios, ar pusinės,) teip kad abliūjamasis galas išsikištu šalin, prispaudžia stiprai ranką ir drožia abliu arba leistuvu. Žinoma pirmiaus reikia tas padargas įveržti tarp varstato kylių. Šioksai padargas vadinamas yra iš vokiško **štoslada**.

Ant p. 39 parodyta padargas plonų lentelių galams nuabliūti, tūkart kai dėl jų smulkumo

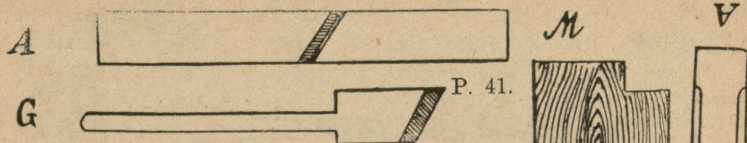

P. 40.

8. **Zenzublis** (veizdék p. 40). Kai prisaina nuabliūti žambą (arba kantį) teip, kaip parodyta ant p. 40. C, tū-

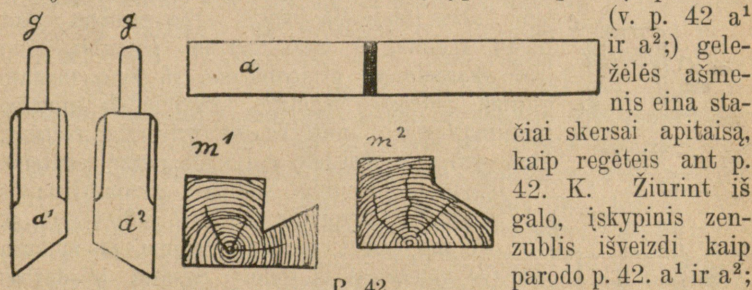
kart mes nieko nepadarytumime su ablium, kurio apitaisos kraštai

yra platesni už geležį ir neleidžia abliūti stačiai gilyn. Tūkart pagelbi mumus zenzublis: jo apitaisos kraštai yra visai lygūs sulyg geležėlės ašmenimis; pati geležėlė B yra nū apačios, t. y., nū ašmenų platesnė, tolesniai visai siaura, kad galima buti idėti į apitaisą; apitaisa A turi kiaurinę skiedoms išlysti nū vieno šono liki antrojo kiaurai išpjautą kaip parodyta ant pašinio 40. A. Kaip zenzublis nujema kantį, galima regėti ant p. 40. C.

Įskypasis zenzublis (v. p. 41.) Žinoma, medžio galą abliūti labai sunku traukiant abliaus ašmenis tiesiai, o daug lengviaus abliūjasi traukiant įskypai; todėl pramanyta įskypieji abliai ir įskypieji zenzubliai. Įskypojo zenzublio kiauirinė geležei idėti nėra stačiai skersai apitaisą einanti, bet įskypai (įžambiai, įsklimbai,) kaip regisi ant p. 41. A. (po 50°;) todėl ir geleželės ašmenis yra įskypi (veizdėk p. 41. G.). Apitaisos apačia, medžio galus abliūjant, veikia nusibraižo ir genda; todėl praveri apdėjus aną varinę skardą; pati apitaisa yra tiesiai ketvirtainiška. Medgalis M parodo, kaip nusijema kantis, arba žambas.

Kartais prisieina išdrožti kanti, arba žambą, įskypai (arba įsklimbai, įžambiai,) kaip parodyta ant p. 42 m1 ir m2; tūkart vartojasi tam tikri zenbubliai su įskypomis apitaisų apačiomis

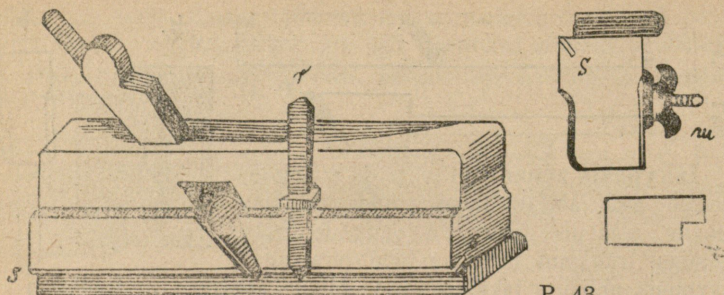

P. 42.

gg yra geleželės galunė, arba viršunė. Jos ašmenis yra įskypi. Prieš abliūjant zenzubliu, pirmiaus reikia užbrėžti abliūjamąją vietą streikmasu, arba užbrėžtuvu.

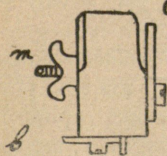
Dubeltavieji, arba dvigelažiai, zenzubliai praverčia abliūjant dailiusius išdirbinius.

9. **Palcublis** reikalingas yra palcams išdrožti ant kančių, arba žambų, dirbant duris, langus, meblius ir t. p. Ant p. 43 parodytas yra palcublis iš galo ir iš šono. Veizdėdami iš galo,

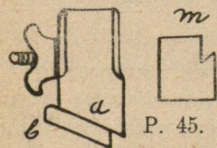
P. 43.

regime prie apitaisos apačios priešriubiūtą lentelę **l**, kuri valdo visą ablių, neleidama jam drožti plačiau kaip reikia; šitą lentelę galime pritraukti prie krašto artyn arba patraukti tolyn nuo krašto ir tokiu būdu palco platumą ar padidinti ar pamažinti, kaip tinkami. Stebėdamies į palcublį iš šono, regime režtuvą **r**, kurs atrėžia skiedą nuo krašto palco ir pertatai kraštas palco išeina lygus ir plynas; tam režtuvui priveržti yra šrubas **m** su ragūtą muterką, kurią regime veizdėdami iš galo. Besitrindama į medžią apitaisos kantis veikiau nusibraizo ir pagenda; todėl į ją išleidžia varinė skardelė **s**. Medgalis **p** parodo, kaip nusi-

P. 44.

c jema, arba išsidrožia kantis, arba žambas. Ant p. 44 regime, iš galo, geresnį palcublį, dėlto kad skardelė **c**, priešrubūjama iš šono, nustato gilumą palco, o apatinė skardelė **b** nutaiso platumą palco; muterka **m** priveržia režtuvą, kurs yra po skardelę **c** (jo čė nėra regėteis).

P. 45.

Iškypasis palcublis vadinasi **gratubliu**; jis praverčia iškypiams palcams išdrožti (v. p. 45. m). Ant paišinio regime jo apitaisą (be geležėlės) iš galo. Sąstata ir darbas aiškus. Geležėlės ašmenis ir apitaisos apačia yra iškypi (ižambūs).

10. **Karnizubliai** reikalingi įvairiems karnizams, arba piguriškiems raveliams išabliūti, dirbant ramus, tablaturas (lemperijas,) meblius ir t. p. Jų sąstata yra visai panaši į palcublių sąstatą, tiktai apitaisos apačia išdrožta į tokius pat piguriškus ravelius kaip geležėlės ašmenis (veizdėk p. 46, ant

P. 46.

kurio regėties apitaisa iš galo). Į kokias piguras išpjauta geležėlės ašmenis, į tokias pat reikia išdrožti ir apitaisos apačią. Jeigu geležėlės ašmenis labai platus, tūkart apitaisos viršus yra daug siauresnis už apačią, dėlto, kad lengviaus butu sujemti rankomis, kaip aiškiai regima ant p. 47. a

P. 47.

A. Dailidė.

Kaip Vargaitis pavirto į vagį — razbaininką ir nukeliavo ir Sibiriją.

Apysaka Parašė Dėdė Atanazas.

I.

Petras Vargaitis turėjo pačią ir 8 vaikus. Vargaičių gyvenima sbuvo nesaldus: žemės nei sklypelio, reikėjo maitinti 8 vaikus, gerai dar Petras džiaugės, kad Ukurių priemiestelyje turėjo iš molio nulipintą savo grintelę, už kurią nereikėjo mokėti „randos“. Kada visuvyresnis Petro sunus Jonuks sukako devynis metus amžiaus, išleido jį tėvas pas ukininką tarnauti už piemenį ir, žinoma, nemažas iš to Petruui buvo džiaugsmas, kad bent vienas veltėdys pats dūną užsipelnys, džiaugės ir Jonuks, kad jau galės už piemenį tarnauti, nes pas tėvus gyvenant nekartą reikėjo badą pakentėti. Pirmas Jonuko su tėvais persiskyrimas buvo nelinksmas, bet Jonuks vis džiaugės, kad jam pas gaspadorių dūs bent visados kiek norint pasivalgyti. Pirstojus Jonukui prie gaspadoriaus, iš pradžios viskas rodos gerai, bet tikt viena nelaimė, kad ankstie rytą reikėjo kelti iš lovos ir bandą į ganyklą ginti, o jis buvo pripratęs miegoti lyg pusryčių. Žadina gaspadine Jonuką vieną — kartą, o Jonuks akis praveria, pažiuri ir ak, kaip saldžei norėtu užmigti, na apsisuka, pasidairo ir vėl bimt ant antrų šonų į lovą. Jonuks užmigo. Ateina gaspadine, aš tau botagą paimsiu, ar tu nekelsi iš lovos? Jonuks stringt iš lovos atsikelė, apsidairė, bet akįs merkias, norėtu kristi į lovą ir vėl teip saldžei, teip saldžei, užmigti. Eina nabags iš kamaros virsdams ir akis krapštydams prie savo

bandos, kuri jo senai jau laukia. Išvarė Jonuks savo bandą į ganyklą, jo akis prasiblaivėjo, jis jau miego nebenori ir viskas vėl gerai.

Saulėlė ant dangaus patekėjo, rasa nū žolelių žemyn pradėjo kristi, paukštei krumę gieda, jo bandelė žolelę ėda; sunbavo, sukrykštavo Jonuks, miškę atsiliepė balsas ir šitai beregint Meškio Antuks ir Mackaus Petruks atsivarė savo bandą. Blikt blikt visi trys piemenukai į vienas kitą pažiūrėjo, prasijūkė ir atsisėdo pakrummyje po žalio berželio.

— Na, ką dirbsime, vaikai? visupirmu atsiliepė Meškio Antuks žvairydamas ir galvą purtindams.

— Varykime kiaulę į dvarą! staigu sušuko Mackaus Petruks.

— Ne, pasakas pasakokime, užginčijo Jonuks.

— Pasakokime pasakas! visi sutiko.

— Kas pradės?

— Petruks!

— Ne, aš nemoku! teisinosi Petruks.

— Na, aš pradėsiu, sutiko Jonuks.

Vieną kartą tėvas turėjo tris sunus, kalbėjo Jonuks dairydamos, iš kurių du buvo išmintingi, o vienas durnius ir tt.

— Matote, kad durnius visados išgraijo, tarė Jonuks nū žemės atsikeldams ir pasaką baigdams, kas pirmu eis ant pusryčių?

— Aš, aš tarė ratūdami Antuks ir Petruks.

— Eikite, sutiko Jonuks, aš paganysiu jusų bandelę, bet tikt ilgai netrukkite, paskui manę paleisite!

Antuks ir Petruks paėjo ant pusryčių, o Jonuks paliko be ganyklų bandą. Po valandos Antukui ir Petrukui sugrižus, paėjo ant pusryčių Jonuks. Kadą Jonuks pas savo bandą ir draugus atgal sugrižo, buvo jau netolie pietūs. Visi trys draugai sėdėjo pakrummyje po žalio berželio ir pasakojo, ką kuriam gaspadine ant pusryčių davusi.

— Vaikai, pagrajikime guzikais! tarė nū žemės atsi-stojęs Jonuks.

— Ne, varykime kiaulę į dvarą! ginčijosi Petruks.

— Palaukkite, geriaus kareivius pagrajisme! prieštaravo Antuks.

— Ei, vyrai, vyrai, „mano kiaulė jūda ant paveikslo pūdo, kas aną užgaus, tas anos lašinių neragaus“, šaukė balsu Petruks į vieną ranką pasijėmęs lazda, o į antrą „kiaulę“ (kluciuką iš medžio padirbtą). Jonuks ir Antuks pasijėmę lazdas pradėjo neleisti „kiaulės“ į „dvarą.“ Karkš — karkštelėjo Jonuks „kiaulei“ par galvą, o Petruks šmukšt įkišo savo lazda į jo „dvarą“.

— Ka, ka, ka! jūkesi visi.

— Jonuks „kiaulę“ varys!

Jonuks pasijėmęs „kiaulę“ vėl balsu sušuko:

— „Mano kiaulė jūda ant paveikslo pūdo, kas aną užgaus, tas jos lašinių neregaus“ ir drebė kiaulę stačiai į pat „dvaro“ vidurį.

— Mainykemes dvarais! sušuko Antuks.

— Ka, ka, ka! Antuks be „dvaro!“ visi linksmi nusijūkė.

— Mano kiaulė jūda ant paveikslo ir tt. rėkė Antuks.

Ir taip linksminosi trys draugai, kolaik saulutė į pietus atėjo.

Ant pietų paėjo Antuks ir Petruks, o prie bandos pasiliko vėl Jonuks; valanda trukus Antuks ir Petruks sugrižo ir Jonuks pakeliavo namo ant pietų. Saulėlė buvo jau gerai po pietų, kada Jonuks atgal sugrižo pas bandą. Piemenukai pakrumyje susigulę linksmi bylavo apie tą, kurio geresne gaspadine ir kuriam iš jų geresnę pavakarę įdavusi. Jonuks išsitraukė iš terbos taukinio sviesto abrikį, Petruks smetonos vogoniuką, o Antuks surio gabalą. Tie visi ėdmenis jiems išrodė labai gardus ir nors pavakarė (padvečerka) dar buvo tolie, nusprendė toliaus neblaukti ir pasidėję ant žolyno savo valgius pavakariavo apsilaižydami, ba kas vieną-kartą suvalgyta, tas jau daugiau nebrupi.

Po pavakarės piemenukai užmanė savo pilvus pajudinti: sutarė grajiti „kareivius“.

— Aš busiu „kapičius“ (apicičius)! kamandavojo Jonuks.

— O mudu busiva „kareiveis“ sutiko Antuks ir Petruks.

„Kapičius“ pasijėmęs į ranką lazda sukamandavojo savo kareivius:

— Į pruntą! nosį augštyti, dešinią koją pirmyn!

— Vienas, du, tris visi sulys, keturi, penki susilenkę, šeši — susipešę! mašeravojo „kareivei“ taktą mušdami.

— Na, kareivei, dabar uždainiūsime! Petruk tu pirmu! kamandavojo „kapicierius“.

Petruks atsikosėjo, atsikrenkštė ir paleido balsą:

„Atbeg' vilkas, atbeg' vilkas,

„Visas pilkas, visas pilkas,

„Pagireis, pagireis . . .“

— Na, „malačina!“ pagyrė „kapicierius“ savo kareivius.

— Antuks! tu dabar imk antrą „punktą!“ vėl sukamandavojo.

Antuks vėl ištiesė sprandą kaip gulbis, atsikrenkštė ir vėl pragydo:

„Aveles išbaidė,

„Karveles išsklaidė

„Po krumus, po krumus . . .“

— „Gut!“ pagyrė iš vokiško „kapicierius“ savo kareivius ir abum į petį patapšnojo.

Ir teip vėl piemenukai linksminosi iki vakaro. Saulėlė jau leidosi; paskutini jos spindulei par medžių galunes krito ant stogų ir augštų vietų; paukščiai nutilo; buvo ramus vasaros vakaras; piemenelai varesi savo bandą namon ir kolaik ant nakties parsiskirs sutarė uždainiūti „piemenelį.“ Pirmu dainiavo Jonuks, kurio tėvas ir gražus balselis sklydo po ramų orą tarsi vilnis ant mares; jam pritarė Antuks ir Petruks, buvusieji jo „kareivei“, kurie, suliedami savo nors neišlankstytus balselius į vieną, pridavė dainelei aną pajudinančią žmogaus jausmus sylą ir visi, kurie klausės, dainiuškininkus pagirė. Parvarė bandelę namon, pavalgė vakarienę, krito į lovą ir visi užmigo saldžiu miegu, kurį naktį kada — ne — kada partraukdami: „žalmargė, kur eini? ana, prie bandos!“ arba vėl: „į pruntą! dešinę koją pirmyn! nosį augštyt!“ atsibudo rytmetyje ant gaspadinės riksmo: „Jonuk o Jonuk, ar tu nekelsi? na, palaukk, aš tau bizuną atsinešiu, tretį kartą jau žadinu!“ Toliaus eina ta pati istorija kaip nū pradžios.

Atėjo rudū. Tėvas atsijemė nū gaspadoriaus savo Jonuką, 5 rublius ir 2 puru bulvių algos. Prašė Vargaitis, kad jo vaiką gaspadorius palaikytu par žiemą pas savęs

nors be jokios algos, bet gaspadorius atsakė: „ana, matai, aš par žiemą veltėdį šersiu, ateis pavasaris, tai bandos ganyti parvadinsiu.“ Nebuvo ko daryti: reikėjo Vargaičiui savo Jonuką par žiemą pačiam maitinti. —

II.

Atėjo pavasaris. Visas prigimimas atgijo: medelei sprogti, paukštelei giedoti pradėjo; vandenį nū dirvų nubėgo. Ukininkai pradėjo dirvas arti, akėti, išleista į ganyklą bandelė laigė ir tarsi džiaugės sulaukusi „linksmo pavasario“. Jonuks pristojų prie to paties ukininko už piemenį, bet kokį jo širdis liudnumą ištyrė atsižinojus, kad vietoje jo pernykščių draugų Antuko ir Petruko yra koks tai jam nepažįstamas Mikoliuks ir Juzuks; pirmas jų susitikimas ir pažintis buvo ganykloje. Mikoliuks ir Juzuks už Jonuką buvo daug senesni: spaviednes dar nevaikščiojo, lietuviškai skaityti nemokėjo, bet keikti ir piktžodžiauti mokėjo kaip iš rašto ir dėlto tai patikę pirmą — kartą Jonuką pasveikino tikrai piemeniškai:

— A, tu toks mažas kriupis, ar ne velnio išpera esi?

Jonuks niekadęs negirdėjęs keiksmų ir piktžodžiavimų (tėvas ir motyna Jonuko netikt patįs nekeikė, bet ir savo vaikus baudė už keiksmus) išgirdęs negražius žodžius paraudonavo ir tarsi susigėdijęs tarė:

— Ką jūs? Ką jūs kalbate?

— Ar tu matai, tasai kriupis mus dar mokys! kalbėjo tarp savęs Juzuks ir Mikoliuks, ir ant pirmos pažinties keletą „kulokų“ Jonukui į nugarą sušerė, vėl pridėdami keletą „riebių“ žodelių.

Jonuks prabuvęs draugystėje Mikuliuko ir Juzuko ištisą nedėlę jau netikt su keiksmais, bet ir su piktžodžiavimais apsiprato ir kur-nekur savo kalboje išpraudė netikt „velnį“ ir „biesą“, bet ir keletą maskoliškų „riebių“ žodelių prasi-dedančių nū litaru j m . . . ir p . . . o už dviejų nedelių teip šaunei išmoko keikti ir piktžodžiauti, kad ir pats Amerikos Šliupas su Bačkauskinę — Taradaiką jam butu pavydėjęs. Kaip Jonuks pirmus savo tarnystos metus parleido su savo draugais ant nekaltų grajų, teip dabar daugausei mankštinosi keiksmūse ir piktžodžiavimūse; piktžod-

žiavo ir keikė netikt vienas kitą, bet gyvūlius, medžius ir kas jiems pasipynė, ir dėlto tai nū išmintingesnių užsipelnė vardą „paleistburnių“ arba „paleistsnukių“. Gaspadorei kiek galėdami draudė savo piemenukus nū keiksmų ir piktžodžiavimų, nekartą išmetinėjo jiems negražias jų kalbas ir keiksmus, bet ką gaspadorius arba gaspadine padarys, kad jo bernai ir pusbernei pasirodo tokeis-pat „nepraustsnukeis“ kaip ir piemenis; sudrausti gaspadoriui arba gaspadinei tokį „paleistburnį“ — tai vien tiek, ką ant ugnies alivės užlieti: jie gaspadorių arba gaspadinę visokeis vardais ir pravardėmis išvadins, išjūks, išmislynės ant jų nebutus daiktus, vienu žodžiu sakant, „pamaus kaip sako ant jiešmo“, ir dėlto daugiausei gaspadorei, regėdami, kad iš jų perspėjimų nebus naudos, tyli o kartais ir patįs dar prisideda su savo blogomis kalbomis, ir tokie namai pasidaro iškalą visokio keiksmo ir piktžodžiavimo.

Gaspadorei, prie kurių tarnavo Jonuks, Juzuks ir Mikoliuks, buvo rimtesni žmonės, kurie savo šeimyną draudė netikt nū keiksmų ir piktžodžiavimų, bet ir nū kitų visokių nepadorių apsielgimų ir darbų, ir dėlto tai nepatiko bernams ir piemenims, kurie nors už akių savo gaspadorius peizojo ir pravardžiojo.

Jonuks prabuvęs pusmetį draugystėje Juzuko ir Mikoliuko pavirto jau į tikrą „keikuną:“ bandą ganydams atsėdęs pakrummyje su savo draugais tikt vien ir tekalbėjo visokias talalaikas ir bezlepyčias ant gaspadorių, ant savo draugų, ant bernų, ant mergų ir tt. Pernykščių metų grajus: kiaulę į dvarą varyti, kareivius pagrajiti, pasakas pasakoti, jis jau tą visą skaitė mažų vaikų „zabovomis“; ir kadaž liežuviui įmilus visokius nėkus tauzijint su savo draugais pagrajidavo dar guzikais. Vieną — kartą Mikoliuks atsištojo nū žemės ir į savo draugus tarsi nenoroms tarė:

— Pliumpei, pagrajikime guzikais!

Jonuks atsiviepė, Juzuks vėl dantis parodė, bet tarsi nenorėdams pridurė:

— Ir kūm' aš grajisiu? ar sprunklais? juk tu man vakar visus guzikus atėmei!

— Ak, tu pliumpi, ožkos pusnaga, ar tu nežinai iš kur reikia guzikus imti?

— Ogi, iš kur? klausė Jonuks atsiviepdams.

— Paklausk tu, o žina, Juzuko, o jis tau pasakys.

Juzuks biškiuka paraudonavo, o Jonuks vėl klausė:

— Ir tu, kailmauti, žinai iš kur Juzuks guzikus ima?

— Žinau! tarė Mikoliuks galvą linkterėjęs.

— Iš kur? žingeidavo Jonuks.

Juzuks vypsojo ir Mikoliukui kumstę rodydams gražoją, kad tylėtu.

Jonuks regėdavo, kad Juzuks pragrajidavo Mikoliukui daugybę guzikų, o vien turėdavo jų tuzinai. Tą „sekretą“ — iš kur Juzuks tiek daug guzikų gali turėti — Jonuks norėjo išgauti nū paties Juzuko, bet tas jam ano neišdavė ir užsispyrus Mikoliukui ant Juzuko, kad jis išdūtu tą paslaptį, o jam priešinanties Jonuks vien ragino:

— Sakyk Mikoliuk, sakyk! iš kur Juzuks guzikus ima?

— Tylėk, latre! priešinosi Juzuks vaipydamosi.

— Ne ką čė tylėti! visi juk žino, kad tu iš gaspadoriaus ir bernų sermiegų visus guzikus pjaustai; tarė šypso-dams Mikoliuks.

— Ką tu manę vagini! pūlė Juzuks ant Mikoliuko su kumstę.

— Ką aš tavę vaginū? juk tu man pats teip sakeis? teisinosi Mikoliuks.

Juzuks ir Mikoliuks susikibo į čiuprynas, o Joniuks į tą visą „sceną“ žiurėjo ir kvaknojo. Draugai išsirovę keletą žiupsnių iš galvos plaukų ir parsimėtę keleis savotiškais ir maskoliškais keiksmo žodeleis, parsiskyrė ir stojos viens antram neprieteleis.

Jonuks dabar išgavo „sekretą“ iš kur galima guzikus imti ir nū to laiko jo kišenės teip-pat buvo pilnos guzikų, bet užtad sermiegos ir kelines gaspadoriaus ir bernų buvo vien be guzikų ir su išpjautomis skylemis arba vietomis. Gaspadorius ir bernai stebėjosi, kad iš jų sermiegų ir kelinių guzikai nyksta; aptarimas krito ant pusbernio, kurį jis buk savo akimis regėjęs guzikus iš gaspadoriaus sermiegos pjaustant. Nū to laiko Jonuks guzikų pjaustimę buvo atsargesnis.

Atėjo šlapias ir šaltas rudū: gaspadorius bandą suleido į tvartus ir piemenį atleido. Vargaitis teip-pat atsijėmė nū

gaspadoriaus savo Jonuką, 5 rublius piningais ir du bulvių puru algos, bet Jonuks antrą metų sugrižo pas tėvus daug „mandresnis“: išmoko šaunei keikti ir piktžodžiauti netikt lietuviškai, bet ir maskoliškai, išmoko vaginėti netikt guzikus, bet parsinešė namon tris naujus peilius, apie kurius tėvo užklaustas — iš kur anus gavo — vieną kartą teisinosi, kad radęs, kitą kartą sakęs, kad jam kas-žin' kas dovanojęs. Jonuks pačiame apsėjime su tėvais buvo jau piktesnis ir atkaklesnis; tėvo biškiuko dar bijojo, bet motynos nelabai norėjo klausyti, kitus savo brolius — seseris parsekiojo ir iš pamažo mokino . . . keikti ir piktžodžiauti.

III.

Atėjo vėl „linksmas pavasarelis.“ Vargaitis savo sunų Jonuką vėl atidavė gaspadoriui už piemenį, bet į visai kitą sodžią. Jonuks šį metų gavo brangesnią algą; 7 rubl. piningais ir tris bulvių purus, bet užtad gaspadorius išsilygo, kad Jonuks turės eiti kulti. Visupirmu Jonuks pasižino su ganyklos draugais: su piemenimis, kurių buvo į 10 asabų. Ant pirmo su piemenimis susitikimo durė Jonukui į akis storos anų alksninės pipkės su ilgais vėl alksnineis cibukais, kurius bemažo visi piemenis į dantis ikišę turėjo ir iš palengvo sau kurino . . . Jonuks regėdams, kad jis vienas pats be pipkes tarsi susigėdo ir nusprendė kūveikiasei pipkę iš alksnio išsisukti, bet nelaimė! jis dar tokios alksninės pipkės nebuvo regėjęs ir nemokėjo pasidirbti; kitų piemenų prašyti, kad jam pipkę padirbtu, buvo sarmata, jis apsiskelbė, kad tekurina „bankrutkas“, kurią bernus dirbant buvo vieną — kartą regėjęs. Na, pradės ir jis „bankrutką“ sukuti: išsitraukė iš kišenios milinio poperiaus ir nū berno pasivogęs tabokos sumaišytos, rodos, su dilgelėmis suvyniojo į milinį poperių ir užsidedė. Pokš, pokš, pokš traukė iš bankrutkos dumus į savę raukydamos ir vaipydamos: pasidarė jam blogai ant širdies ir paleido nabags vėmti, kosėti ir spjaudyties; draugai pradėjo jūkties iš jo, kad jis dar nepripratęs kurinti . . . Tada Jonuks pasislėpęs nū draugų vienas pats kurino ir . . . vėmė. Bet toliau vis jau pradėjo priprasti prie kurinimo ir vietoje „bankrutkos“ įsitiekė ir jis pipkę ant ilgo alksninio cibuko.

Taboką nevisados nū bernų tegalėjo pavogti ir kaip visi piemenis teip ir Jonuks daugiausei išspradžios kimšo į pipkę kiminus (samanas) sumaišytus su šaltusnemis ir kurino . . . kaip senis.

Tarp piemenų buvo vienas už visus augštesnis ir senesnis, kurį visi vadino „karaliuku“. Jis tabokai nusipirkti atrado kitą šaltinį: pasivogęs nū gaspadoriaus linų arba kanapių vijo botagus, dirbo šlūtas ir nešė į miestelį žydams pardūti, o už apturėtus piningus pirko taboką, piragą, o kartais gerai pardavus „tavorą“ nusipirkdavo ir degtinės puskvatierkę. Jonuks ir kiti jo draugai, regėdami, kad „karaliukui“ eina labai gerai, kad jis visados turi tabokos, o pagaliaus ir naują krominę pipkę igijo, teip-pat pradėjo botagus vyti, šlūtas rišti ir į miestelį žydams nešė pardūti.

Ukurių miestelyje buvo turgus. Šilta, graži, saulėta vasaros diena, žmonių ant turgaus kaip vasarą nepardaug: visi darbūjasi laukūse. Karaliuks, Jonuks ir dar tris draugai užsidėję ant kupros didelias šlūtų naštas atvilko į miestelį pardūti. Apstojo žydai: lygsta, deriasi, dūda ant šlūtos po pusanteros kapeikos, o jie nori po dvi kapeiki.

— Na, bičiūli, tarė ant galo „pavožnei“ „karaliuks“, žinau, kad esi karčiamininkas, dūsi mums visiems už visas šlūtas po pusanteros kapeikos ir magaryčių pridėsi kiekvienam po degtinės stiklą ir po drutą poperosą.

— Ai — vai, dejavo žydas, tokie jauni vaikai, o teip mokate lygti, niu ant jusų sveikatos, eime pas man į karčimą!

Žydas ir paskui jo visi piemenis su šlūtomis nukeliavo į karčimą. Žydas užmokėjo už „tavorus“ ir atidavė „magaryčias.“ Piemenukai išmėtę po stiklėlį degtinės ir vienas nusilaižė, kitas nusikosėjo, trečias dar nusispjovė, bet visi pagyrė, kad „degtinė labai gera.“

— Niu, vaiki, juk arielke gera! gyrė ir žydas.

— A . . . nebloga! visi atsakė.

— Niu, rasit išgersite ir daugiau? įkalbinėjo žydas.

Piemenukai rodavojosi tarp savęs ir ant galo sutarė išsiimti cielą degtinės butelį.

— Na, bičiūli, prašė „karaliuks“, dūk mums cielą degtinios butelį, bet žiurėk, kad butu raudona!

— Ai — vai, mano širdelės, bus tūjaus raudona, išširpusi kaip serbenta, gyrė žydas savo degtinę po karčiamą vaikščiodams.

Piemenukai suėjo į atskirą kambarį, žydas suplaustęs nū visu butelių dugnų degtinę ir sumaišęs su kokiomis tai raudonomis dažyvėmis įnešė į kambarį ir ant stalo padėjo.

Piemenukai pažiūrėjo, kad degtinė raudona, pagyrė žydą ir tūjaus po stiklę „ant sveikatos“ parsileido. —

— Ei, bičiūli, šaukė Jonuks žydą, įnešk poperasų, bet kur už vieną kapeiką dūdi 10.

— Aš už vieną kapeiką tedūdu tikt penkis poperoses, tarė žydas galvą į kambarį įkišęs.

— Bala su tavim', atnešk', atsiliepė visi.

Žydas įnešė poperasus, o piemenukai parsileido „ant sveikatos“ po antrą ir po trečią degtinios stiklę. Ant butelio dugno jau nebedaug degtinios bebuvo; visi užsidegė poperasus ir paleido dumti . . . Tikt kambario duris prasi-verė ir garsingu balsu suriko:

— Ak, jus latrai — girtūklei, če! Jonuks tu, latre, vėl e! palaukkite, kamę man bizunas?

Buvo tai Jonuko tėvas Petras Vargaitis. Visi piemenukai pasigando ir neišmanė kur smukti. Jonuks tarsi perkuno pritrenktas mislyjo šokti iš karčiamos pro langą, mislyjo po žydo stalą lysti, ant galo smuko su kitais pro duris laukan, bet tėvas čiupt nutverė Jonukui už čiuprynos ir davai su kumstę pasturgalį dailinti: „a tu šioks, a tu toks, girtūklis, latras ir tt;“ Jonuks pradėjo rėkti. Tūmi — tarpu kiti piemenukai išspruko pro duris laukan ir neresi kur kas begalėjo. Žydo karčiamoje pasidarė ermideris, o žydas po karčiamą vaikščiodams vien ramino:

— Ai — vai, Vargaiti, kam reikia tokie maži vaiki teip baidyti? niu, kas pasidarė, kad jie penki vieną butelį degtinios išgerė?

— Ak, tu „parka“, neturi gėdos tokius mažus vaikus degtinę girdyti! vakšijo Vargaitis žydą, kumstę jam gražodams.

Žydas regėdams, kad Vargaitis ant savo sunaus yra nirtęs, prasišalino, o Petras turėdams savo Jonuką nagūšę

kaip vanagas balandį vien aną dar engė ir mokino: „Ak tu snargli, snargli! į ką tatai pavirtai: į girtūklį! aš tau dūsiu! ir tt. (Toliaus bus.)

Naudingi pamokymai.

Basliai (arba mietai) kad neputu. Sodnę jauniems medžiams parišti išeina labai daug mietų, arba baslių, dėlto, kad jų galai, žemėsę stovėdami, po dviejų ar trijų metų randasi visai nupuvę, teip jog reikia jų apmainyti naujais. Dėl didesnės tvėrmės yra sekąs vaistas. Paimk varinio kumparoso (žemaitiškai — „mėlynasis akmenėlis,“ rusiškai „miednyj kuparos“ sugrusk (sukrušk) smulkiai, suberk slesnan medinin indan, antpilk verdančiu vandenimi, išmaišyk, tūjaus įmerk baslių arba mietų tūs galas, kuriūs reiks besti (arba smiegti) į žemes; palaikyk bent 8 adynas; paskui išimk ir tūjaus įmerk tūs pačius galus kalkių pienan (tai yra) į kalkius, atmieštus vandenimi lik pieno varsai, (arba kolioriuui,) palaikyk ištisą sutką (24 adynas). Tada išėmęs, išdžiovink. Sako žinovai, tokie baslių galai žemėsę ištverią ne vieną dešimtį metų nupuvę.

Stiklą klejūja tirštą košę, patiektą iš **bleigleito** ir **glycerino**. Gerą, tikrą glyceriną pakaitink ant ugnies, kad sutirštētu į syropą, pridėk bleigleito tiek, kad pasidarytu tiršta košė, gerai išmaišyk — ir gatava. Skubinai patepk klejūjamąją vietą ir suspausk; tadą padėk, teišdžiusie. Suklejuėtasis daiktas nebijo vandens nei kaitros, sukimba labai stiprai. Tą košelę reikia sutaisyti prieš pat klejūjant ir ne daugiaus kiek reikia tam kartui; kitam kartui aną nebedera. Bleigleitas perkasi aptiekosę arba maliavų krautuvėsę: rusiškai vadinasi swincowyj glet, vokiškai Bleiglätte, lotyniškai plumbum oxydatum, kaštūja nedaugiaus kaip 1 kapeika latas; glycerino latas po 3 skatikus. Bleigleitą reikia sugrusti smulkiai į miltus. Suklejuėtasis daiktas sudžiuna per pusę sutkos.

Kalendorius ant vasario mėnesio.

Saulės

Užtekėjimas ir nusileidimas ant Varnių padangės.

Dienos.	Užtekėjimas adyn. min.		Nusileidimas adyn. min.		Dienos ilgumas adyn. min.	Priepūlančios šventės.
1. Sub.	7	22	4	38		
2. Ned.	7	20	4	40		2 d. Grabnyčios.
3. Pan.	7	18	4	42		Didžioji šventė
4. Utar.	7	16	4	44	9 28	Blaivystės brolijos.
5. Ser.	7	14	4	46		Visi sąnarei šen-
6. Ket.	7	11	4	49		dieną turi atnau-
7. Pet.	7	9	4	51		jinti prižadėjimus
8. Sub.	7	7	4	53		degtinės neragauti.
9. Ned.	7	5	4	55	9 50	
10. Pan.	7	2	4	58		23 d. Nedėlia
11. Utar.	7		5			Užgavenių.
12. Ser.	6	58	5	2		
13. Ket.	6	56	5	4		26 d. Pelanija.
14. Pet.	6	53	5	7	10 14	Atmink žmogau,
15. Sub.	6	51	5	9		jogei dulke esi
16. Ned.	6	48	5	12		ir į dulkę pa-
17. Pan.	6	46	5	14		virsi.
18. Utar.	6	44	5	16		
19. Ser.	6	42	5	18		
20. Ket.	6	39	5	21	10 42	
21. Pet.	6	37	5	23		
22. Sub.	6	34	5	26		
23. Ned.	6	32	5	28		
24. Pan.	6	30	5	30		
25. Utar.	6	28	5	32	11 4	
26. Ser.	6	25	5	35		
27. Ket.	6	23	5	37		
28. Pet.	6	21	5	39	11 18	

Mėnesio atsimainymas.

	Pilnas 5 dienoje, 8 adynoje, 29 min. ryto;			Naujas 21 dienoje, 10 adyn. 15 min. ryto;
	Paskutinė čvertė 12 dien., 2 ad. 3 min. ryto;			Pirmutinė čvertė 27 dien., 1 ad. 47 min. po pietų.

Jomarkai.

Kauno rėdyboje: Utenoje nū 2 d. šio mėnesio par visą nedėlią; Salakiūse pirmame panedėlyje po Grabnyčių; Joniškyje 2 d.; Sedūse 2 d.; Kretingoje 2 d.; Raseiniūse 2 d.; Kelmėje nū 2 vasario iki 1 birželio kiekvienamę utarninkę; Šileliūse 2 d.; Naumiestyje 20.

Vilniaus rėd.: Žosliūse 2, Merečiuje 9.

Vitebsko rėd.: Liucynavę nū 2 par dvi nedėli.

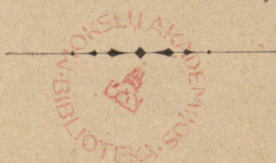
Užrubežinių piningų prekė.

Viena marka (prusiškas piningas) = 46 kap.; gulden'as (Austrijoje vartojamas) ant mūsų piningų = 78 $\frac{1}{2}$ kap.; frank'as (prancuziškas) = 37 $\frac{1}{2}$ kap.; šterlingų svaras (Anglijos) = 9 rubl. Tų piningų prekė nūlat maždaug parsimaino.

Atitaisymas spaudes klaidų pirmame sąsiuve, kurios mislį sudarko.

- Pusl. 2 aila 16 nū viršaus „mokesčiais“ — skaityk **mokesčiai**.
- „ 9 aila 17 nū apačios „neprisipašista“ — skaityk **neprisipažista**.
- „ 13 aila 15 nū apačios „intarmą“ — **intarmę**.
- „ 14 aila 12 nū viršaus „tikras“ — **tigras**.
- „ 15 aila 9 nū apačios „troškimus“ — **troškimus**.
- „ 16 aila 20 nū viršaus „masta“ — **mažką**.
- „ 16 aila 15 nū apačios „ir tamę“ — **ir tamsią**.
- „ 18 aila 11 nū viršaus „Užvis“ — **Užšvis**.
- „ 36 aila 9 nū apačios išleista — **Jo**.
- „ 45 aila 14 nū apačios „apulbūti“ — skaityk **apribūti**.
- „ 45 aila 2 nū apačios „tieksniais“ — **sieksniais**.
- „ 46 aila 3 nū apačios „medelius“ **modelius**.
- „ 47 aila 7 nū viršaus „sutikrinti“ — **sustiprinti**.
- „ 47 aila 8 nū apačios po žodžiu „ylai“ išleista **ikišti**.
- „ 47 aila 3 nū apačios po žodžiu „kojelės“ įrašyk **dera apvaliams ir storumui mastūti, apatiniosios kojelės**.
- „ 49 aila 2 nū viršaus „vinkekelius“ — skaityk **vinkelius**.
- „ 49 aila 13 nū viršaus „per pailgūtine“ — **per pailgūtiną, kiaurinę**.
- „ 50 aila 3 nū viršaus „ikikti“ — skaityk **ikišti**.
- „ 20 aila 7 nū viršaus po žodžiu „bet“ praleista **ir pagal apvaļų**:

Atsakas rėdaktorius **F. Saunus Tilžėje**; prie jo siųst raštus, rankraščius ir pinigūs; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas: **Herrn F. Saunus, Tilsit, Wasserstr.**

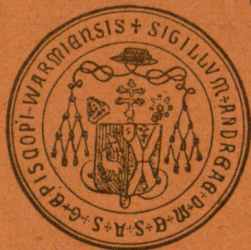
Spaudinta pas **J. Šenkę, Tilžėje**.

Apgarsinimai.

Tarpe kelių savaitių bus naujai perveždėtas „Balsas Balandelės“, mano spaustuvėje atspaustas, kuris kaip ir Mažas Aukso Altorius turės pečvietį ir pavelyjimą

Imprimatur

Frauenburgi, Die 27. Juli 1896

+ Andreas
Episcopus Warmiensis

švesiausio Vyskupo Ermlianto. Kitur spaustos malda-
knyges to netur.

Su gūdone

J. Šenke, Tilžeje, Goldschmiedestr. 8.

